

Nezgoda na Palavanu.

— — — — —
Poslovenil V. S.

V Ljubljani 1900.

— — — — —
Izdal in založil J. Gientini.

Natisnila Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg v Ljubljani.

I.

Bitve z Malajci.

V Londonu sem se spoznal z Herijem Torn-dejkem, najljubšim mojih poznejših prijateljev. Bil je sin bogate rodovine iz Brazilije, kjer je prej prodal širne plantaže svojega očeta za velikansko vsoto ter se preselil v imenovano mesto.

Takrat je bilo v Londonu pri odličnih mladenčih v navadi, da so se vozili na lastnih ladjah v daljne ali bližnje dežele. Tudi Heri mi je priznal, da hrepeni obiskati kaki del zemlje, ki bi bil še kaj malo znan, pri vsem tem pa nevaren.

Svetoval sem mu torej vzhodno-indijske otoke, in že čez šest tednov sva si kupila krasno ladjo in jo oskrbela z vsem potrebnim. Bila je lahka in bistra jadralka, po imenu „Lastavica“. Najela sva zanjo štiriindvajset čilih, neustrašljivih mornarjev. Razven tega sva ladjo prevedela s štirimi topi srednje velikosti in enim topom na vreteno, ki je počival sred krova. Topi na vreteno so majhni, dajo

se vrteti na vse strani, a mečejo k večemo enofuntne krogle.

Za naše morske vožnje sem se posebno zanimal za isti top, in sem se izuril tako v pomerjanji, da skoraj nikdar nisem zgrešil cilja. Ker nam tudi drugega orožja ni manjkalo, bili smo precej zavarovani proti vsakakim bitvam z Malajci.

London smo zapustili koncem junija, ter smo se po daljših postajah v Lizbonu, v Kapu vstavili po nočni vožnji v Kolombi na otoku Cejlonu. Od ondot smo se prepeljali ob dobrem južno-zahodnem vetru do velikih Sunda-otokov. Toda tamo Heriju ni posebno ugajalo.

Dobil je bil od prijatelja priporočilno pismo na don Gonzaleza, bogatega veleposestnika na otoku Palavanu, ki je še-le v severnih krajih, kakor je znano, podvržen Španjolcem. Heri je menil da bo zadel ob Filipinskih otokih na več zanimivosti, zatorej smo obrnili ladjo v iste kraje. Kakor se je videlo, ni se bil motil, ker že med potoma tje doživeli smo nekaj bitev proti Malajcem, iz katerih se je že lahko slutila nas čakajoča zanimivost.

Po štiridnevni, počasni vožnji prijadrali smo vštric Natunskih otokov. Imenovani otoki se v dolgi vrsti rasprostirajo do severno-zahodne rti velikega otoka Borneo. Največ teh ostrovov je majhnih, razven večjega proti severu ležečega

otoka Bangurana; nekateri so bregoviti, drugi plani — a vsi so obrasteni z gosto šumo in jako nepristopni zaradi morskih plitvin, klečeti in prodovin. Jako nevarno je torej, če se drzne kako ladja peljati se med istimi otoki, posebno če ne pozna dobro svojega pota. O prelukah (namorskih svetilnikih) in drugih mornarskih znamenjih in svarilih še misliti ni.

Prebivalci na imenovanih otokih so malajskega plemena. Računijo je med najprederznejše, najhrabrejše, pa tudi najlepše in najboljše olivkane otočane južnega podnebja. Večinoma so vsi otočani poganske vere, malikovalci.

Po kratkej vožnji prikazali so se prvi otoki. Tako so lepi ti kraji z zelenimi travniki, sočnatimi gozdi, z večnojasnim nebesom, in čistim blagodišečim zrakom — da se mi je milo storilo misliti, da so prebivalci prelepih otokov najhujši morski roparji, kojih najljubše delo in zabava je ta, da napadajo miroljubna plemena, ter odganjajo može in ženske seboj v sužnost.

Brez vsakega krmarja, ki bi bil znan z onim morjem in brez vsakega tolmača, morali smo se zanašati le na lastno izurjenost in na lastne bistre oči.

Vsako tujo ladjo sprejmó na onih otokih z najvešjo nezaupnostjo, in zares začelo je na pobrežju vse mrgoleti, če smo se le malo pri-

bližali obali, da bi morda natočili pitne vode, ali da bi nakupili mesa in sadja.

Prihitelo je na stotine Malajcev, belo oblečenih, ki so bili oboroženi z meči, sulicami in tudi starimi puškami. Zbog tega smo ustavljali ladjo le na majhnih, neobljudenih otokih, ali pa smo raje jadrali naprej.

Za vsaki slučaj imeli smo na najvišjem jarbolu stražarja, da bi bili zavarovani proti zavratnim napadom.

Sicer je dolgočasila strašansko ta vožnja mene in Herija. Manjkalo nama je namreč velikega društva. Kdaj pa kdaj sva se sicer razgovarjala s krmarjem ali kakim mornarjem, ter se poučevala o morskih zadevah, katere so nama bile še neznane in ki jih mora vsakteri neobhodno poznati. Pa vsi ti možje bili so le priprosti mornarji, in v časih — če je ladja skoraj nepremakljiva stala na sinjem morji — postal sem skoraj popolnoma otožen.

Nekega večera, bil sem enake volje, ko je večina mornarjev že spala in je Heri ostal v svoji kajuti, slonel sem na krovu in poslušal, kako su valovi ob ladjinih stenah šumljali. Iz mojega mira preplaši me cela vrsta malajskih prahû, t. j. čolnov; bilo jih je kakih trideset do štirideset. V vsakem čolnu stalo je dva-deset do trideset mož.

Bržkone vračali so se iz kakega ropa, kajti v takem številu se navadno predrznejo na jako oddaljene rope.

Opazoval sem čolne z dalnogledom, če bi se videlo kaj sumnega. Zdelo se mi je, da nas opazujejo tudi Malajci in da se bržkone pripravljajo za napad. V tem času zbrali so se tudi naši možje na krovu. Heri, ki sem ga dal poklicati, prišel je tudi gor.

Jadrali smo proti večjemu otoku, kakor se je v daljavi dalo razločiti, in proti tistemu hitelo je tudi malajsko brodovje.

Malajci so imeli ondi brezdvomno tudi svoje skrivališče, in Herija je mikalo, da bi preiskali otok in razkadili tolovajsko gnezdo.

Čolni so se nam približali že znatno; imeli so le po jedno jadro, nekateri pa tudi top na vreteno. Nevarno se mi je torej zdelo, da bi jih pustili priti še bližje.

Pomeril sam zato naš top na vreteno na eno prvih ladij. Nisem nameraval znatno poškoditi čolna, ampak divjakom le malo pokazati, kako dobro smo izvežbani v orožju in jih na tak način prestrašiti. To sem tudi dosegel, kajti krogla je zadela sredi v jarbolo malajskega čolna in ga pretrgala, da se je povесilo jadro z jarbolo vred čez čolnov krov in čoln se je prevrnil. Plavaje so se rešili Malajci na čolne svojih drugov.

Videlo se je, da imajo za sedaj zadosti.

Naši mornarji so zavriskali gromoviti „hurá“ — Malajci pa so zasuknili s svojim brodovjem proti otoku.

Ob enem obrnil se je tudi veter in mi smo zasidrili ladjo pri majhnem ostrovu, ki je ležal pred velikim otokom.

Ko sem postavil potrebne straže, da bi nas Malajci ne mogli skrivši napasti, otišla sva s Herijem v kajuto.

Drugega dne na vse zgodaj, sva se še zibala na visečih posteljah in že so nama javili, da so opazili malajsko brodovje, katero se pripravlja za napad.

Ker tudi družega pričakovali nismo, nas to ni preveč iznenadilo, in v kratkem bil je tudi naš krov pripravljen za bitvo.

Vsi smo se kar tresli hrepenenja, da se začne boj in da pokažemo morskim roparjem, kako smo spretni z našimi topi. Tudi bi jim radi skazali majhno zahvalo za včeraj nameravani napad. Pa kmalu se nam je imela ohladiti naša bojaželjnost.

Sedaj se je bližalo malajsko brodovje. Skozi daljnogled videl sem jasno, da jih je to pot čez petdeset čolnov — če ne še kaj več. To je bilo nevarno. Če bi mi bitko pričeli, ki bi za nas sicer bila brez vsake koristi, lahko bi se

za nas končala jako slabo. Dopovedal sem to Heriju, pa on mi s početka ni hotel verjeti.

On je bil prenapete narave, da bi tako lahko svoje sklepe predrugačil. Tudi je menil, da bitvo lahko pretrgamo, kadar kod se nam zdi pravo, kajti treba nam je le razpeti jadra naše „Lastavice“ — ki je jadrjala tako hitro, da je delala vso čast svojemu imenu. Ker tudi ta misel ni bila slaba, odločil sem se, mirno čakati, kaj nek pride.

Zdaj so bili Malajci sè svojimi ladjami že tako blizo, da smo lahko razločili s prostim očesom po trideset do štirideset rujavokožcev, ob enem pa smo zapazili, da je nad polovico čolnov oboroženih s po enim topom.

Slednje bilo je odločilno in je tudi takoj spremenilo sklepe našega Herija.

Kajti, tega niti on niti jaz nisva pričakovala, da bodo Malajci tako silo napeli. Če bi roparji našo ladjo obkrožili, bili bi mi izgubljeni. Če bi se tudi še tako hrabro branili, bi ne mogli roparjev ovirati da bi nam ne zasadili mačkov.

Ročno potem smo razpeli vsa jadra in vsakemu moralo je biti jasno, da se naša „Lastavica“ pripravlja na beg — ker drugače se ni mogel imenovati naš odhod. — Saj tudi ni sramota, če majhna ladja, kakor „Lastavica“, imajoča le štirindvajset mož — pobegne pred

brodovjem, ki šteje nad tisoč mož in dvajset topov in ki se nahaja v domačih dobro poznanih vodah.

To so spoznali tudi Malajci, in veslali so na vse kriplje, da bi prišli pred „Lastavico“, ter nam tako prestrigli pot.

Sedaj zasuknemo mojsterski „Lastavico“ da pridemo v širno morje, kar smo tudi v kratkem dosegli; pa pri vsem tem še nismo bili rešeni, ker tudi „prahu“ razvili so vsa jadra in povrh so še veslali.

Kakih deset čolnov, ki so bili najhitrejši, jadralo je tako izvrstno, da smo se resnično bali za našo „Lastavico“. Ker, če bi tudi lahko prijeli se s prvimi ladjami, zgubili bi toliko časa, da bi nas došli zaostali čolni, kateri bi nas obkrožili in uničili. Celó jadra za silo smo razpeli tako, da je „Lastavica“ pod težo vetrovo skoraj bila potisnena v vodo.

Z neznansko hitrostjo je rezala morske valove in bi tudi utekla, če bi ne bil pred nami dolga peščena sipina, le na pol pokrita od vode — kateri smo se morali ogniti.

Ker smo se nahajali blizo majhnih otokov, imeli smo vedno več straž na jarbolih, torej smo tudi imenovano sipino zapazili še o pravem času, da nismo zavozili napesek, kjer bi se ladja ne bila mogla več premakniti. Če bi se mogla v pravem času ogniti kle-

četi, bili bi rešeni, kajti onstran sipine razširjalo se je veliko prosto morje. To so pa tudi vedeli morski roparji, in veslali so na vse sile, da bi nas dohiteli še prej, kakor prijadramo okolu sipine.

Lahko si mislite, s kakimi občutki sem opazoval vsaki okret malajskih čolnov. Kako tudi ne, saj nam je šlo za življenje!

Prišli smo z „Lastavico“ malo preblizo klečeti in bilo nam jo je zopet malo obrniti; s tem smo izgubili nekaj minut, neprecenljivih trenutkov — kajti Malajci so se nam že približali na streljaj.

„Lastavica“ jim je poslala prvi strel iz topa — ali krogla ni zadela. Malajci so odgovorili. Znabiti so imeli slab smodnik, ker krogle, če prav dobro pomerjene, padle so pred „Lastavico“ v vodo.

Sedaj skočim jaz k našemu topu na vreteno in sprožim.

Jasen strel, skoraj kakor iz risanice, je zagromel, in prva izmed ladij se je obrnila in zaostala — nemara, ker sem jo bil zadel.

Tem hlastneje pa so ostale hitele za nami. Da bi Malajci opustili preganjanje — ni bilo niti misliti. Če bi njim ne mogli uteči, trebalo je, da se branimo do zadnjega moža.

Mogoče torej, da bi nikdar ne prišli na Palavan, kamor smo imeli iti; kajti če Malajci

oropajo kako ladjo, posekajo vse moštvo, blago in drugo vrednost pobrojo, ter ladjo zapalijo. Le redko naredijo izjeme.

Zdelo se mi je, da je za nekaj trenutkov zapihal nasprotni veter, ker „Lastavica“ se ni nič kaj posebno naprej premikala. Tem bolj pa so se približali morski roparji, in v prvih dveh čolnih se se že pripravljali, da zasadijo mačke na „Lastavico“ in si jo tako priklopijo. Z dvema dobrima streloma smo se jih odkrižali — prva se je takoj pogreznila, druga pa je veslala nazaj.

Ta hip smo zapazili, da nam je prestriglo pot par manjših čolnov; tisti so namreč na torišču, kjer je bil v sipini jarek kakor preveslali, pred nas.

Bilo je prvokrat, da je imela prestati „Lastavica“ bitvo, ki bi pa mogoče bila za nas vse skup osodepolna. Trepetal sem za njo — in bi najraje vso malajsko golazen podavil.

Če bi nas namreč roparji premogli in ladjo vzeli, kar je bilo jako verjetno pri njihovi petdesetkratni sili proti nam, bilo je jasno, da bi nas poklali do zadnjega moža.

Sicer se je zdelo, da je Heriju čisto vse eno, ali konča tukaj ali drugod svoje življenje. Videlo se je, da že jedva čaka na bitvo, ker oborožil se je od pet do glave.

Sam o sebi tega ne morem reči, ker ne verjamem da je cilj človeškega življenja, da bi se dal v triindvajsetem letu ubiti — zaradi ene same morske vožnje.

Vendar pa nisem bil zaradi tega strahopeten.

Bitva je bila vsaki hip živahneja, in Heri, jaz in naši mornarji, obračali smo kaj pridno naših pet topov in puške proti čolnom, ter smo tako zabranili, da ni mogel nobeden prikleniti se z mački. Če bi se to zgodilo, bili bi vsi izgubljeni. Strel gromel je za strelom — pa tudi roparji so krepko odgovarjali, čeprav njihove krogle na našej ladji niso naredili posebne neprilike.

Jaz sem velel, naj se nezapletemo preveč v bitvo, nego naj tudi mislimo na beg — ker roparji so se podvizali, da nas obkolijo vsi naenkrat.

Naši mornarji so torej zapustili topove in so šinili na jarbole, kjer so zopet vsa jadra razvili, katerih smo prej nekaj morali zavezati, ko smo objadrali klečeti.

Celo najvišja jadra smo razvezali in „Lastavica“ je zletela kakor ptič čez valove, ne brigajoč se za čolne, ki so veslali pred nami.

Malajci v čolnu, ki je bil ravno pred nami, vstrelili so s topom — pa krogla ni zadela.

Naša prekrasna ladja pa je tekla naravnost proti čolnu, in ga je v hipu na tisoč komadov razprašila.

Nismo slišali družega, kakor grozoviti polom in krič in mene je že skrbelo, če nismo poškodovali našega podladija.

Skoraj so se mi usmilili rujavi Malajci, ki so bili v čolnu, ker bil sem prepričan, da jih je nekaj utonilo, nekaj pa jih je zmečkala „Lastavica“.

Sedaj smo bili mi zmagovalci — in v tem, ko so se roparski čolni zbirali, da nas znova preganjajo, zapazili smo, da jih je bila še le kaka polovica od prej.

Tri čolne smo jim porazili in kakih pet tako obstrelili, da so se hitro polnili z vodo in kmalo potem pogreznili.

Roparji so se rešili plavaje do drugih čolnov. Tudi cela vrsta drugih ladjic smo jim poškodovali. Vrh tega so izgubili okolu sto mož deloma postreljenih, deloma utopljenih, v tem ko na „Lastivici“ niti kapljica krvi ni bila prelita. Malajske krogle so nam le raztrgale nekaj jader in polomile leseno steno na krovu.

Po tako srečno prestalej nevarnosti nismo si mogli kaj, da ne bi zaorili trikratni „hurá“! Oddahnili smo si še le, ko smo daleč na obzorju videli zadnje čolne, kateri so se sčasom izgubili popolnoma.

Upali smo, da smo prestali vse, in da dosežemo že v dveh dneh Palavan, kjer smo menili odpočiti se kake tedne — pa prišlo je vse drugače.

Tamo nas je čakala druga nezgoda, kakor se o enakih le v romanih čita — ki pa zato žalibog ni nič manj resnična.

No — hoteli smo obiskati nevarne pokrajine, in sedaj morali smo biti zadovoljni.

II.

Napad.

Bili smo v najsijajnejši in najveselejši družbi, kar jih je znabiti kedaj Palavan imel.

Temu se pa tudi ni bilo čuditi, kajti naš gostnik — don Gonzalez — je bil stare plemenitaške rodovine iz Španjolskega, ter je imel najbogatejša posestva po celej okolici.

Bil je posebno ponosen na to, da so vsi imenovali njegove gostnije za najbolj velikanske v tistokrat še mladih naselbinah Evropejcev na otoku. Danes pa je tudi hotel pokazati vsem, kar premore njegova bogata hiša.

Dal je okrasiti svojo vilo z zastavami in čeli vrt bleščal se je pisanih luči — za vse, kar je pripomoglo k lepoti gostnije, skrbel je natančno in nam vsem se je tako lepo zdelo, kakor se le v pravljicah čita.

Prej, kakor nadaljujem, še hočem omeniti o našem prihodu.

Veter nam ni bil posebno ugoden, za to smo se le po časi vozili.

Drugega dne po boju z Malajci postala je celo taka tišina, da je ležala „Lastavica“ nepremakljiva na enem torišču.

Opazili smo, da je delila z nami enako usodo tudi neka druga ladja, kojo smo spoznali po zastavi, da je angleška.

Ležala je kako miljo od nas oddaljena in vsa jadra visela so jej ohlapno ob jarbolih.

Popoldne prikazali so se zopet „prahû“ — malajski čolni, ki so, kar smo brž zapazili, veslali proti angleškej jadralki. V kratkem smo se prepričali o njih namerah, ker videli smo, kako so ladjo obkolili in priklenili z mački. To nam je svedočilo, da je imela le slabo posadko, ker se skoraj nič branila ni. Tudi smo slišali le malo strela iz pušek.

To se je prigodilo tako hitro, da nam je kar sapa zaprlo, da še nismo mogli dobro odločiti se, kaj storiti. Če bi bili imeli le najslabejši vetrič, prav za gotovo bi šli Angležem na pomoč; tako pa smo morali gledati mirnih rok, ker naši topi niso nesli tako daleč.

Hitro smo sklenili, kaj storiti. Spustili smo svoj največji čoln v vodo in jaz z šestnajstimi mornarji sem stopil vanj. Bilo nam je nestrpno, mirno gledati, kako ta roparska sodrga mori in ropa po slabej ladji, zatorej smo se boorožili od nog do glave.

Še nismo priveslali daleč in že smo zapa-
zili, da se Malajci s svojim plenom odmičejo,
in kmalu potem švignil je dim in plamen
iz oropane jadralka. Bilo je le kakih dvajset
majhnih čolnov, in že smo mislili, da še ho-
čejo obiskati „Lastavico“, pa videlo se je,
da nas poznajo, ker odveslali so na nasprotno
stran z neutrudnim podviganjem.

Sedaj nam ni kazalo družega, nego pogledati,
če še moremo katerega nesrečnežev rešiti,
in glej — blizo goreče ladje smo izvlekli že
napol otrpnenega mornarja.

Od njega smo izvedeli, da je imela ladja le
dvanajst mož in da je kupčevala z Malajci.

Ko so jih napadli Malajci, ostal je kapi-
tan kar pri prvem navalu mrtev. Oni rešenec
sam si ni vedel druge pomoči, nego da je
skočil v morje in plaval proti naši ladji. Kaj
se je godilo poslej, ni več vedel.

Ime mu je bilo Jaka, in stopil je v službo
na „Lastavici“.

Dostikrat nam je bil Jaka posebno koristen
pri naših vožnjah, posebno, ker je malajski
precej dobro govoril in je poznal tudi šege in
navade tega plemena.

Sicer je bil poštena duša in priden mornar,
ki je sklenil v kratkem z vsemi našimi dobro
prijateljstvo.

Ni nam kazalo družega, kakor vrniti se k „Lastavici“, ker angleška ladja se je že začela potapljati.

Dospevši na ladjo, začel je rahel vetrič z nova polniti naša jadra. Veter se je okreпил in v kratkem smo zapustili ta žalostni kraj.

Srečno smo se peljali celo noč in drugo jutro zarana zagledali smo obrežje palavansko.

Še nekaj ur, in spustili smo sidro v morje v luki, ob katerej je ležalo posestvo dona Gonzalez.

Nam na čast priredil je don Gonzalez že prve dni sijajno svečanost, h kateri so bili povabljeni tudi bližnji sosedi in častniki iz tamošnje trdnjave.

Bil je krasen večer, ne zabim ga vse svoje življenje.

Šetal sem ravno z Herijem in nekaterimi častniki po vrtu, ko je na hip zašumelo po grmovju in je zarujovel ob enem na vseh straneh strahovit krič. — Nehote sva posegla Heri in jaz po revolverjih, ki sva jih vedno nosila za pasom, častniki pa so izdrli meče.

„Divjaki, v hišo! rešite se!“ sem še slišal, in že je planila črna truma divjakov nad nas. Pomerim revolver na prvega in ustrelim, ta trenutek pa že čutim, da sem zaboden v prsi in se zgrudim na tla.

Ko se zavem, bil je že skoraj dan. Ležal sem v grmovju in videl od dalječ švigati plamen iz vile, ob enem pa rujave osebe, ki so tekale s plenom oprtene mimo mene.

Zdelo se mi je torej, da je najbolje, če se ne ganem iz svojega skrivališča. Skoraj sem z nova omedlel in le z vso močjo sem se branil, da me ni zapustila zavest.

Začelo se je svitati rane zore. Dalnja praska in šunder je ponehal. Videl sem zadnje divjake mimo teči, in v kratkem nastal je popolen mir.

Ležal sem tako kake pol ure. Nato so prišli služabniki dona Gonzaleza, dobro oboroženi, ter so iskali ranjencev po vrtu. Približali so se tudi grmovju, kjer sem bil skrit; poskušal sem klicati na pomoč, a bil sem preslab. S časom so opazili moje stokanje in zvezli so me iz gošče. Sedaj pa so me zapustile moči in omedlel sem znova.

Ko se prebudim, ležal sem v nekem skednju blizu glavnega poslopja. Rano so mi že obvezali. Poleg mene stal je naš Jaka, ki me je skrbno opazoval. Tudi nekateri drugi mornarji z „Lastavice“ so bili zraven.

Jaku se je videlo na očeh, da ga tarejo skrbi, kakor še nikdar prej; celo tobaka ni žvekal, kar je bilo pri njem zmiraj jako slabo znamenje.

„Jaka, moj dragi,“ ga vprašam, „kje je Heri?“

Jaka odvrne mračno:

„Ravno to sem hotel vprašati vas, gospod.“

„Ali ga ni tukaj? Kje pa je? Nemara celó mrtev!“ vskliknem jaz ves prestrašen.

Jaka je zmigal z ramami ter nehote pre-gibal čeljusti.

„Kje je Heri?“ zavpijem jaz, popolnoma pozabivši na svojo rano. „Ali je vender-le mrtev?“

„Ni ne, gospod,“ odvrne Jaka. „Iskali smo ga sicer že povsod, ali nismo nič zasledili. Zdi se nam torej, da so ga ti prokleti divjaki seboj odvlekli.“

Jaz sem kar ostrmel. Je-li bilo mogoče?

Pozabljena je bila moja rana in onemoglost; mislil sem le na Herija.

„Podajte mi roko, jaz ga bom sam iskal,“ sem velel.

Jaka resno odkima, pa ker sem se že na-pol vzdignil, je pristopil in me podpiral.

Pomagal je še en mornar in posrečilo se mi je, vzdržati se na nogah. Ko sem stal, ponehale so mi precej bolečine od rane.

„Peljite me k donu Gonzalezu,“ jim velim.

„Ga ni več — mrtev!“ odgovori Jaka mračnega lica.

„Mrtev!“ vskliknem jaz, „moj Bog, koliko nesreč pa še moram zvedeti?“

Počasi smo se pomikali proti glavnemu poslopju. Še zmiraj se je valil gosti dim iz strehe. Četa španskih vojakov je ravno došla; med njimi tudi nekateri znani častniki.

Zasedli so poslopje, ker še ni bilo preveč po ognju poškodovano.

Povsod smo videli znamenja surovega razsajanja in razdjanja, povsod so ležali razme-sarjeni mrličiči.

Eden častnikov se mi je bližal. Bil je snoči tudi gost pri donu Gonzalezu in je štel k posadki bližnje trdnjave.

„Tudi vi ste se borili s temi vragi,“ me ogovori. „Če bi nas kdo precej obvestil v trdnjavi, lahko bi bili odvrnili veliko nesrečo. Vi že veste, da je don Gonzalez mrtev in da so izginile tudi njegova hči in dona Estrella, kakor tudi vaš prijatelj Heri.“

„Kako?“ zavpijem razjarjen, „tudi gospe so pomorili?“

„Skoraj ni verjetno,“ odgovori častnik. „Otočani imajo navado, da odvedejo vsakokrat nekatere ujetnike, da so zavarovani proti krvavim povračilom. Po nesreči zadela je ta usoda omenjene gospe in vašega prijatelja Herija. Tudi jaz sem izgubil dva tovariša, dona

Ivana in dona Fernanda. Obadva so našli mrtva.“

Jeze in togote sem se stresel. Častnik me je spremil po vseh prostorih, kjer se je vršila bitva. Bila je žalostna pot. Truplo dona Gonzaleza našla sva v velikej sobani na tleh ležeče. Bil je na pol oblečen, ko je skočil z mečem v roki nasproti divjakom. Sovražno bodalce predrlo mu je blago srce.

V dvorani, kjer smo še le pred dvanajstimi urami preživeli najlepše trenutke našega življenja, bilo je popolnoma razdjano, vse pohištvo razbito. Služabniki, ki so preživeli napad, naznanili so nama, da so divjaki iznenadno napadli posestvo in vse pomorili, mojega prijatelja in gospe pa da so blizu poslopja zvezali in odtirali v sužnost.

Vprašal sem častnika, kedaj je določeno, da oprostimo ujetnike. Odvrnil je, da se mora o tem slučaju javiti naselbinski vladi v glavnem mestu Manili, in preden pride odgovor in preden se snidejo potrebne vojaške čete, da bo pač preteklo precej časa.

To se ve me ni kar nič pomirilo. Pred vsem sem se torej vrnil na „Lastavico“.

Zbral sem vse mornarje in rekel:

„Mladeniči, vsi veste, kaj se je dogodilo. Sedaj sem jaz poveljnik ladjin in ne bodem miroval poprej, dokler ne rešim svojega prijatelja.

Ali me hočete podpirati? Hočete tvegati za svojega nesrečnega gospodarja življenje in kri?"

Vsi mornarji vskliknili so jednoglasno: „hurá!“ in bil sem prepričan, da se na nje lahko zanesem.

Razložil sem njim, da ostanemo zasidrani na starem torišču, dokler moja rana ne zaceli, potem pa da bomo potovali s Španjoli vred v notranje krajine otoka.

III.

Potovanje v hribe.

Čez dva tedna bil sem že popolnoma zdrav. Rana na srečo ni bila preveč globoka, ker je bodljaj zadel na gumb moje suknje, pa vse eno mi je segala do prsne kosti.

Vprašal sem mladega častnika, kaj se je že pripravilo za vojsko proti otočanom. Povedal je, da vlada sicer želi divjake strogo kaznovati, pa da bode še nekaj tednov poteklo, preden ko bo četa zbrana.

Kak utis je ta novica učinila na me, si lahko mislite. Ljubil sem namreč Herija bolj nego lastnega brata. Sklenil sem torej, da ga rešim na svojo roko. Naznanil sem svoje namene Jaku, in on je imel srce na pravem torišču, ter mi pritrdil popolnoma. Nisem sicer nameraval, le z našimi mornarji samimi odpraviti se v neznane kraje na notranjem delu otoka, nadejal sem se, da se nam pridružijo tudi mnogi Španjoli, ki bi nam pomagali pri tem nevarnem podjetju.

Pred vsem poslal sem zanesljivega sela po vsej okolici, ki mi je sklical vse bojaželjne može v soseščini na prihodnje jutro k vili dona Gonzaleza.

Potem sem izvršil potrebne priprave na „Lastavici“. Vsi mornarji so silili, da gredo z mano, tako da so morali h koncu srečkati, kdo gre, in kdo ne.

Vseh skup sem jih izbral šestnajst mož; šest jih je ostalo na „Lastavici.“

Napočilo je drugo jutro, in že na vse zgodaj zbralo se je blizo petdeset naselnikov Španjolv, k večjemu mladih in krepkih; bilo je med njimi tudi več častnikov, ki so dobili posebej za to pot dopust. Marsikateri je bil slabo oborožen, in dal sem njim prinesiti orožja in streljiva z „Lastavice“.

Vsi so bili dobre volje, in ko pregledam vso množico, broječo nad šestdeset mož, mislil sem, da se svobodno merimo z največjo trumo divjakov. Imel sem kratki, spodbujevalni ogovor in vsi so mi s pohvalo pritrjevali. Prišli so še sosedni naselniki in stiskaje nam roke želeli vspešno pot. Mornarji na „Lastavici“ so nam v pozdrav izprožili tope in mi smo odrinili po ozkej poti proti gorovju.

Lahko rečem, da sem bil čudno ganjen, ko smo korakali med popevanjem španskih pesmi proti bližnjim goram, ki so se strmo

vzdigovale pred nami. Tudi moji mornarji so zapeli kdaj pa kdaj kako angležko.

Premišljeval sem tudi, če se bodo pač Španjoli tudi tako srčno bojevali, kadar se sprimemo z otočani, ker bil sem prepričan že naprej, da z dobra ničesar ne opravimo.

Najbolje je kazalo, da se o tem sporazumim s častniki, in da uredim svojo četo.

Porabil sem za to prvo priložnost, ko smo po štiriurnem hodu na podnožju strmega hriba počivali.

Imeli smo s seboj tri precejšnje voze, pred katere smo vpregli po dve muli. Na teh vozili smo streljivo in brešno, posebno tako, ki se vzdržuje več časa, ker meso, sadje in zelenjavo morali smo si v gorovju sami priskrbeti.

Skazal sem se pri prvem počitku posebno radodarnega, ter sem dal točiti prostim vojakom toliko ruma in častnikom toliko vina, kolikor so le hoteli. To jih je neznano navdušilo, in če bi se uresničila le polovica tistih voščil — ali prav za prav tistih kletev proti divjakom, dandanes ne bi živel več ni eden otočan.

Na to sem ukrenil sledeče: Celo četo sem razdelil v dva oddelka; prvemu, pri katerem so bili moji mornarji, zapovedoval sem sam; drugemu sem postavil za poveljnika nekega častnika, ki se je bil že enkrat udeležil take vojske proti otočanom. Vsaki oddelek je imel zopet tri trume

po deset mož, katerim je zapovedoval en častnik; ostale častnike obdržal sem pri sebi za pomočnike. Enemu sem izročil priskrbovanje živeža, drugega, ki je znal rane obvezati, imenoval sem za glavnega zdravnika in tako naprej.

S tem je prišel neki red v našo četo; pa če se bo tudi ta red dal vzdržati pred otočani, tega si nisem bil svest. Bil sem pa sicer popolnoma dobre volje, ker upal sem, da rešim v kratkem svojega Herija.

Bobenj zaropoče za odhod; prej sem še zapovedal, da pregleda vsak častnik orožje in streljivo pri svojem oddelku, da bo vse v redu.

Najprej je odrinilo deset mož kot sprednja straža in tem je sledila od daleč vsa skupina, seve ne v dobrih vrstah, ker pot je bila strma in kamenita, ter ni pripuščala pota v dobrem vojaškem redu.

Zaradi prepadov in pečin smo morali dostikrat hoditi po ovinkih, ali pa obrniti se na druge strani.

Palavan se razširja od severo-izhoda proti jugo-zapadu okoli šestdeset milj na dolgo in pet do šest milj na široko; sem ter tje pa je otok še ožji.

Mi smo se pomikali naravnost proti jugozahodu in upal sem, da nam ne bode pretežko, najti onega radša,* pri katerem je Heri ujetnik, da ga potem odkupimo ali pa siloma rešimo.

* Radša se imenujejo glavarji divjaških plemen.

Znabiti bi se nam tudi posrečilo, da bi rešili obe Španjolki, če prav so me tiste, moram priznati resnico, zelo malo brigale. Naj si Španjoli rešujejo svoje rojake, mi nismo bili dolžni, prelivati za nje naše krvi.

Prvi dan našega potovanja minil nam je brez vsake posebnosti. Prenočili smo pod milim nebom. Postavil sem na vseh straneh straže, in spali smo z orožjem v roki. Pa noč nam je minila mirno in tiho; le kdaj pa kdaj čuli smo vpiti opice ali kričati kakega preplašenega tiča. Celo noč videli smo tako malo otočanov, kakor dan poprej. Vse pogorje zdelo se je kakor mrtvo.

Pozneje sem spoznal, kako prav sem mislil, da se nisem dal prekaniti od tega navideznega miru otočanov. Na vsak način morali so vedeti o naših namerah in se pripravljati in dogovarjati o svojej brambi. Znabiti so nas hoteli nalašč pustiti prodreti mirno tako daleč v svojo sredino, da bi potem od vseh strani planili čez nas. Kakor rečeno, večkrat so me obhajale take misli, da sem potreboval vso izvedenost, ki sem si jo pridobil po svojih potovanjih, če nisem hotel izgubiti poguma.

Da je bilo naše podjetje nevarno, dà jako nevarno, bilo je vsem jasno.

Drugega dne predpoldne prodrli smo še globlje v notranje pogorje in še vedno nismo

ugledali nobenega rujavokožca, katerim je veljal naš načrt.

V veliki daljini zapazili smo neko vas in skoz daljnogled sem zagledal precejšnjo gručo ljudi, ki se je zbrala pred vasjo.

Tako potekel je tudi drugi dan in druga noč čisto mirno.

Seveda nismo naredili dolgega pota, ker smo morali biti veseli, če le počasi pridemo naprej.

Opomnil sem torej svoje ljudi tretjega dne zarana še k večji previdnosti in sem zapovedal, da se mora sprednja straža pri najmanjši sumljivosti takoj vrniti h glavni četi.

V kratkem smo videli pred seboj visoko planjavo, h katerej so pa le vodili globoki klanci, v kojih bi nam divjaki lahko preprečili naše napredovanje. Tudi tukaj se začetkom niso kazali otočani, če prav smo jih videli na vseh straneh vasnice. Pa naenkrat, ravno jo hočemo zaviti v klanec, zagledamo višave pred nami gosto zasedene po divjakih, ki so se tudi že na drugih straneh klanca zbirali ter prav po vojaških načelih obstavljali klanec.

Ustavili smo se; skoz daljnogled pregledoval sem sovražnika. Gotovo je bilo nad petsto otočanov, če ne kaj več; bili so popolnoma oboroženi in videlo se je, da nam hočejo pot zapreti.

Petsto mož, to je nevarno, tudi če lastna hrabra četa gori srčnosti, poskusiti se z njimi.

Poklical sem častnike in pričeli smo bojni svet.

Bili so vsi jednoglasni, da ne gre napasti otočanov v tako od narave zavarovanem torišču, sicer bi bili mi vsi izgubljeni do zadnjega moža.

Sicer sem želel, da bi vse eno poskusili, če bi sovražniki tudi stanovitno borili se, pa vojaški razlogi so zmagali.

Tudi nisem vedel, je-li Heri v tej vasi ujet, vsekakor pa bi se to dalo izvedeti od otočanov. Morali smo se torej ogledati po drugej, manj nevarnej poti na planjavo.

Celi dan nam je potekel v preiskovanju okolice in zvečer vedeli smo toliko, kakor zjutraj.

Plan je imela ali prestrme brege, ali pa je bila le po klancih pristopna, katere pa so zasedli otočani takoj v dolgih vrstah, če smo se le od daleka pokazali.

Napadli nas niso, pa zdelo se je, da le čakajo napada od naše strani, ker bi nas potem vničili vse vkupaj.

Pogledal sem po svojih ljudeh. Španjoli, če prav ne bojazljivi, vendar niso kazali veselja, da bi plazili po tako pečinastih stenah.

Moji mornarji so le gledali na mene, in verujem, da bi na moje povelje sami

planili na divjake. Pri takih razmerah skličem še enkrat bojni svet — in sklep je bil zopet: čakati. Nobeden ni hotel prevzeti odgovornosti za nasledke tako predrznega napada.

Tudi prihodnja noč nam je potekla mirno, čeravno sem pričakoval napad.

Videlo se je, da so bili otočani pripravljani, le braniti se, ter nas pustiti v miru, če jih ne napademo. Sklenil sem, prihodnjega dne še enkrat poskusiti, če bi se dalo splaziti kje na planjavo. Pa tudi ta poskus ni hasnil več kakor poprejšnji. Domislil sem, da je najbolje, če pošljem k otočanom posredovalca, kajti mogoče, da še niso vedeli, po kaj smo prišli in so morda mislili, da si hočemo njihovo deželo osvojiti.

Tako sem tudi storil. Popoldne odpošljem Jaka in nekega Španjola ter ju podučim, da poizvesta od radša ime tistega divjaka, v katerega rokah je moral biti naš Heri.

Že mi je nekako tesno bilo za ta dva moža, ko zapazim, da so nju divjaki, dosevša na rob planjave, obkolili; mogoče da divjaki niso poznali šege pogajalcev in da ju obdrže kot ujetnika.

Kmalu sem se iznebil te skrbi. Čez dobro uro že sta se vrnila Jaka in njegov tovariš.

Jaka je javil, da so ga sprejeli divjaki jako prijazno in mu odvrnili španski, da nič ne vedó o nobenem belokožcu; neki gospod da je bil ujetnik pri sosednem radši, kojemu pa je prè zbežal. Jaka je zapazil, da so dobro oboroženi, neustrašeni in najmanj desetkrat močnejši kot mi.

Je-li res dobil Heri priložnost zbežati? Ali je bila le zvijača, da bi nas z dobra od daljnih poskusov odvrnili? Oboje bilo je enako mogoče. Znabiti smo zastonj klatili se po gorovju, v tem ko je znabiti Heri po nasprotni poti zbežal.

Premišljeval sem to in ono, slednjič pa pozval častnike k posvetovanju. Njih mnenje bilo je različno; večina pa je določila, da se poskusi ne smejo še popolnoma opustiti. Znabiti jih je pridobilo za se pogorsko življenje, katero je bilo dozdej častnikom jako prijetno, posebno, ker nam še niso usahnili vinski sodi. Sicer moji mornarji o domohodu niso hoteli slišati ničesar, dokler ne bi našega gospoda Herija osvobodili.

VI.

Vojaška zvijača.

Sklenil sem tedaj, ne makniti se, preden bi ne imeli najmanj ene bitve. Težave se še zmiraj niso zmanjšale. Glavo sem si belil, kje neki mora biti naš Heri? — Jaka se mi približa rekoč:

„Mister*, mi moramo porabiti kako vojaško zvijačo, drugače celo življenje ne zazvemo, kje je naš mister Heri.“

„Kako neki? Povej mi jo!“ vskliknem iznenaden.

„Bilo bi popolnoma priprosto,“ odgovori Jaka, „če bi vlovili katerega otočanov in bi mu mogli jezik odvezati. Moral bi nam celo torišče pokazati.“

„Res, na to sem tudi že sam mislil,“ odvrnem mu, „pa kako bi se dalo izvršiti kaj takega?“

„Mislim, da se nam prav lahko posreči,“ reče Jaka, „če le ponočne naše straže dobijo povelje, da ostreje pazijo. Prepričan sem, da tudi divjaki enako nam izpostavljajo ponočne

---

* Angleški: gospod.

straže, ki jih čuvajo pred napadom, ter da pošiljajo vohune v ponočni uri sem okolu nas, da nas opazujejo. Takega ogleduha bi morali prijeti.“

Jaka ni imel ravno slabih misli. Tudi jaz sem že mislil na nekaj enakega. Pa ker se mi je zdelo preveč neverojetno in odvisno od slučaja, sem se premislil. To prekanjeno djanje bi se lahko posrečilo, mogoče pa tudi da ne; vendar sem sklenil, da ne pozabim tega svéta.

Bližala se je noč. Razpostavili smo straže in ker sem vedel, da je najbolje, če nobenemu nič ne povem, molčal sem celo proti častnikom, sicer bi mi kateri stražar s preveliko vnetostjo lahko skvaril moj načrt. Ležem na videz spat, čez nekaj časa pa vstanem in pozovem Jaka. Splaziva oba do naših straž in še naprej. Opazil sem, kako lagodno se vedejo španski stražarji, ki so ostajali vsi preblizu našega šotorišča, znabiti iz strahu pred nenadnim napadom.

Seveda na tak način niso mogli nikdar zapaziti nobenega otočana. Ležala sva v skrivališču in imel sem dosti časa, Jaka dobro podučiti.

Trajalo je nad tri ure, preden sva zapazila kacega divjaka. Bilo je torej, kakor je Jaka slutil. Divjaki pošiljali so ogleduhe v bližino našega ležišča, da so nas opazovali. Pa ti

vohuni ostajali so po nesreči predaleč preč in tudi niso prihajali posamič.

Že sva dvomila, da se nama ne posreči najin načrt, ko zapaziva posamezno črno osebo varno plaziti se po grmovju. Spoznala sva dobro, da je bil divjak. Bil je pa še vedno nad dvajset korakov oddaljen od naju, in če bi ga očitno napadla, nastal bi krič, ali pa bi nama vtekel, prej ko bi se mu dobro približala.

„Sedaj bom rabil neko vojaško zvijačo,“ zašepne mi Jaka, in zažvižga, kakor nek ondašnji tič; taki glas smo ondi že večkrat slišali, in divjaki so se z njim nemara sklicavali ali opozarjali.

To je pomagalo. Otočan se ustavi osupel in ko Jaka ponovi žvižg, prikoraka proti nama. Bila sva tako dobro skrita v grmovju, da naju v temi tudi z najboljšimi očmi ne bi tako lahko spoznal. Jaka še enkrat ponovi klic, in otočan stopi čisto k nama.

Kot blisk zaženeva se obadva nanj. Strahu je zatrepetal, pa preden je vtegnil izvleči svoje bodalce in se postaviti v bran, sva ga že zgrabila za roke, in meni se je posrečilo, z največjo silo potisniti mu v usta robec, da ni mogel kričati. Potem sva mu izvila orožje, zvezala mu roke in ga skušala vleči seboj.

Bil je mlad in silno krepek mladenič, ki prav nič ni kazal volje, da bi naju ubogal. Uvidevši pa, da mu ne pomaga nič, in da sva midva tudi pripravljena, z orožjem prisiliti ga, udal se je, čeprav uporno. Čez četrto ure pridemo v naše ležišče. Dam ga peljati pred ogenj. Na licu ni se mu bral niti najmanjši strah, ampak oči so mu žarele jeze in gneva.

Potegnem mu ruto iz ust, in prvo, kar je nameraval storiti, zdelo se je, da hoče glasno zavpiti, bržkone, da bi obvestil svoje tovariše.

Pomerim mu samokres na prsi in molčal je.

„Znaš li španski jezik?“ ga vprašam.

Sicer ni odgovoril, pa videl sem mu na obrazu, da je razumel moje besede, katere sem mu rekel v španščini.

Ob enem sem zapazil, da je imel posebno lep pas in lep plašč, tudi orožje bilo je lepše izdelano, kar me je spravilo na misel, da ni prosti otočan, ampak kak poveljnik, znabiti celo ne radšini sin.

„Ti razumeš ta jezik,“ dostavim, „in motiš se, če si domišljuješ, da smo te ujeli iz sovrážne nakane. Moja želja je le, da nam o nečem, nam potrebnem, sporočiš. Ampak držali te bomo ujetnika, dokler nam vsega ne razkriješ. Ali si pripravljen?“

Če tudi sedaj še ni hotel odgovarjati, razumel je vsekakor moje besede.

„Nočeš odgovarjati!“ vskliknem z očitno zaničljivostjo. „Vi otočani odpirate le usta, če se gre za laž, ne pa za resnico.“

Sedaj sem opazil jasno na premikanju oči, da me je razumel.

„Jaz nečem znati ničesar, kakor kje imate belega moža, ki je moj prijatelj. Kje je?“

Otočan ostal je nem in miren, kakor iz kamna sekan.

„Ali se bojiš, da bi mi za povračilo pomorili radša z vsemi njegovimi vojaki?“ dostavim sedaj zopet zaničljivo.

Divjak vsklikne na kratko in zasmehljivo.

„Vidiš, sedaj si se izdal, da me razumeš,“ dostavim smehljaje, „sedaj pa tudi hočem, da mi odgovarjaš!“

„Ne bom govoril, dokler sem še kakor vaš suženj,“ odreže se divjak. „Potem bom pa tudi naznanil svojim rojakom, naj se maščujejo nad vami Španjoli, ki ste mene ulovili z izdajstvom!“

Te besede je govoril v tako slabej španščini, da bi ga nihče ne razumel, če bi ne bil večč, kakor jaz, vsaj nekoliko malajskemu narčju.

„Ti govoriš o izdaji!“ vskliknem. „Mar niso tvoji sorodniki napadli Španjolov in so ulovili nekega tujca, mojega prijatelja in dveh deklet.“

„Že res,“ pravi on, „ali Španjoli so nas prvi napadali. Sedaj pa se ne upajo sem v gore, ker se nas boje. Sicer pa jim moramo pokazati, da nismo njihovi sužnji.“

„To je istina,“ porečem jaz, „in jaz vas ne grajam. Tudi bi jaz nikdar ne bil prišel sem v gore, da rešim Španjole. Pa vaš ujetnik ni Španjol. On je tujec, kakor jaz, ki sva z daleka prišla, da si ogledava tudi vaš otok. Niti on, niti njegovi sorodniki niso nikdar nič žalega storili vam otočanom. Ni torej pravično, da ga držite kakor sužnja, ker on celo svoje življenje ni imel niti v mislih, da razžali katerega izmed otočanov. Jaz sem njegov prijatelj in brez njega mi ni mogoče živeti; če ga ne morem rešiti, raje umrjem. Hočem ga odkupiti od vašega radša, za kolikor hočete, in če otočani ne privolijo, boste videli, da bodo bratje ujetnikovi vedeli maščevati se.“

„Mi smo že tvojemu poslancu odgovorili, da ga ni več pri nas,“ odgovori nevoljno in nekam strahopetno, kakor bi se sramoval lagati.

„Ni res,“ vskliknem jaz. „On je še radšin ujetnik! Vidiš,“ dostavim prijazno, „kaj bo radši tak ujetnik hasnil? Če bi bil Španjol, bi se nad njim lahko maščeval, pa midva sva drugega naroda. Moj prijatelj je mlad. Bi li se tebi dopadlo, če bi moral sužnjevat v svojej mladosti tujemu narodu? Ali nimaš ti nobe-

nega prijatelja, katerega bi v enakem slučaju tudi rad rešil z lastno krvjo?“

Videl sem, da ga vznemirjajo moje besede; tudi na očeh se mu je bralo neko sočutje. Tako dobrega trenutka nisem smel zamuditi, vstal sem torej in mu segel v roko, rekoč:

„Jaz nisem sovražnik tvojega plemena in želim odkritosrčno, da bi mi ne trebalo proti otočanom orožja rabiti. Imenuj mi le ime onega radša, pri katerem je moj prijatelj, da ga zamorem odkupiti. Ne zabi, da ni Španjol. Vi otočani ste prevelikodušni, da bi okovali v večno sužnost tujca, ki je prišel gostoljubno na vaše primorje!“

„Je-li istina, kar govoriš?“ vpraša me oprezno.

„Kako pa!“ rečem jaz. „Glej, bil sem primoran, da se združim s Španjoli, ker mojih ljudi bilo bi premalo; tvoje bistro oko je že itak izpoznalo, da jaz nisem Španjol. Imenuj mi radša, in hvaležen ti bodem; moja ladja, ki leži ob primorju, ti bo odprta, kakor moje srce. Mi moške od onstran morja ne gojimo čemera proti otočanom.“

„Dobro,“ reče divjak. „Tvoj prijatelj živi z obema belima dekletoma pri radši, katerega vas leži na podnožju najvišjega hriba. Lahko ga najdeš, če se odpraviš le majhno naprej proti zahodu.“

Imenoval mi je še ime radšino in vaško, katerih se pa sedaj več ne spominjam.

„Dobro,“ mu vrnem. „Zahvaljujem se ti. Ker si načelnik, gotovo sin mogočnega radša, bi li ne hotel naznaniti o naših mirnih namenih. Hočeš-li naznaniti otočanom, da sem le prišel, da odkupim svojega prijatelja?“

„Ne!“ odvrne mi zmajaje z glavo. „Otočani bi me imeli za izdajalca in za staro babo, ki ne zna čuvati svojega jezika. Imenoval sem ti radša, idi ter govori sam ž njim!“

„In misliš, da me bo posluhnil po prijateljsko?“ poizvedujem naprej.

„Ne vem,“ mi odgovori, in zdelo se je, kakor da bi mu bilo že žal, da je bil tako odkritosrčen proti meni. „Pusti me zdaj oditi; otočani ne smejo vedeti, da sem govoril s teboj. Vsi bi me zaničevali.“

„Pa je tudi istina, kar si mi razodel?“ še dostavim. Zaničljivo je mignil z ramami in nisem ga vprašal več. Ponudil sem mu lep s srebrom okovani nož. Začetkom se je branil, pa blesk krasnega orožja ga je počasi zapeljal.

Prijel je nož in mi še enkrat razložil, kje leži vas. Na to mu prerežem zadnje spono, sprejemem ga do sprednjih naših straž, in hitro je zginil v temno noč.

Zadovoljno vleževa se z Jakom k počitku, da pričneva boj drugega dne s čilimi močmi.

V.

Bitka.

D drugega dne naznanim častnikom svojo čudno nočno prigodbo in velim nastopiti pot proti onemu kraju, kojega mi je nasvetoval otočan. Čez dve uri zagledamo visok hrib, ki je bil najstrmejši med vsemi in z daljnogledom zapazim na podnožju veliko vas. Prav za prav bilo je ono podnožje majhna planjavica, ki se je končala blizo za vasjo s strmim prepadom. Videli smo, da je tudi ta vas jako pripravna za brambo.

Še zmiraj smo videli trume divjakov, ki so nam z daleka sledile in vse naše premikanje opazovale. Kjer je vodil kak klanec navzgor, zaprli so ga s tako previdnostjo, kakor pravi olikani vojaki.

Sedaj ležal je visok hrib z vasjo pred nami, in spoznali smo, s kako težavo bi ga morali doseči. Cela gora s svojimi pečinami in prepadi na vse strani bila je naravna trdnjava in ni bilo upati, da jo vzamemo z naskokom. Tudi ta gora ni spadala k veliki

visoki planjavi, nego bila je od nje ločena po globoki dolini, ki je merila sem ter tje nad miljo hoda.

Bil sem radoveden, bodo li otočani prekorčili omenjeno globino. Obotavljali so se precej časa, preden se jih je spustila truma kakih dvesto mož v dolino. Drugi so opazovaje nas ostali na prvem torišču.

Veiel sem ustaviti se. Vas bila je visoko nad nami, sicer pa ne jako oddaljena. S prostim očesom smo lahko razločili nekaj gruč oboroženih divjakov, ki so zasedli breg. Jasno je bilo, da so bili tudi tukaj pripravljeni za napad, in nemogoče se mi je zdelo, da opravimo kaj s hudega.

Zatekel sem se še enkrat k posredovanju — ter sem poslal Jaka, kojemu se je pridružil še en španski častnik. Obložil sem nju z nekaterimi lepimi darili za radša, da se mu prikupimo in ga ložje ganemo k odkupu.

Že čez kake pol ure vrne se Jaka s častnikom nazaj.

„Ne bode nič!“ vsklikne Jaka že od daleč. „Te grdobe nam lažejo. Ne vem, sem govoril z radšo samim, vsekakor pa ž njegovim podpoveljnikom. Vzel je darila, zahvalil se, ter v strašansko slabej španščini rekel, da v vasi nimajo ni enega belega ujetnika. To je pa bila neumna laž, kajti jaz bi moral biti slep, če

bi ne bil spoznal, da je imel suktnjo in orožje od našega gospoda Herija, katere mu je capin na vsak način odvzel. Če se nisem zmotil, so tudi Španjolke ondu.“

„Ali mislite, da so pripravljeni za napad?“ ga vprašam.

„Brez dvombe,“ odvrne Jaka. „Vse je oboroženo, kakih tristo mož. Tudi so naredili nekake nasipe, seveda brez pomena. Sploh pa bi ne bilo tako težavno zlaziti na hrib, kakor je od tod videti. Pečine onstran niso tako strme, in grmovje nam služi še za skrivališče. Glejte, tudi ta hosta se raztega skoraj gor do vasi, in nam omogoči, da se ji do tisoč korakov nevidno približamo. Mislim, da bi slobodno poskusili napad.“

„Če nam ga otočani ne izročijo prostovoljno, nam pač nič drugega ne ostane,“ odvrnem mu. „Da bi ničesar ne opravili, se ne vrnemo na noben način. Hočemo poskusiti!“

Stopil sem na čelo svoje čete, ter djal: „Sedaj je blizu oni trenutek, da ganemo roke. Jaz pričakujem, da bo vsakateri spolnil svojo dolžnost!“

Vsi so zavriskali in mi pritrjevali; vsi so bili pripravljeni za naskok.

Dal sem potrebna povelja. Otočani, ki so se spustili v dolino, polegli so se ondi v senco in nič ni kazalo, da so namenjeni priti sose-

dom na pomoč. Bilo bi torej mogoče, vas vzeti in ujetnike odvesti, preden bi pritekli divjaki iz doline na hrib.

Obrnili smo se na videz nazaj; čez malo časa se ustavimo v gostem grmovju niže na podnožju. Med nami in med vasjo razprostiral se je omenjeni gozd, ki nas je skrtil pred očmi otočanov.

Poskrili smo voze v grmovju in zapovedal sem, naj se vsak posamezni skuša na lastno roko priplaziti skoz grmovje do malo oddaljenega gozda, in sicer z vso mogočo previdnostjo, da bi mislili otočani, da smo se v istini vrnili.

Naš načrt spolnili smo dobro. Kjer je bilo grmovje prenizko, plezali smo po tleh navzgor. Na gostejših toriščih smo tudi ravno hodili. Šlo je bolje, kakor smo se nadejali in v kratkem stali smo v palmovem gozdu, kjer smo se zbrali in v združenih vrstah korakali naprej, ker ondu ni rastle skoraj nič grmovja. V majhni uri hoda dospeli smo na gozdov rob. Vas je ležala pred nami in z velikim veseljem sem zapazil, da otočani še sedaj ne slutijo o našej navzočnosti, ker so deloma tudi zapustili svoje prejšnje stališče pri vhodu v klanec, a oddelek, ki je ležal prej v dolini, došel je ravnokar nazaj na hrib, kjer se je združil z ostalimi divjaki.

Ozka krpa lesa segala je še dalje proti vasi in na zadnji rob prišedši, bili smo še le kakih petsto korakov oddaljeni od nje.

Razvrstim četo v dva oddelka in dam po velje za naskok.

Puške v roki, tečemo, kar nas noge nesó, proti vasi, ki ob tej strani skoraj nič ni bila zavarovana. Jedva smo storili par korakov in vsa vas zažene grozen krik in celo točo pušic in sulic lučali so proti nam, ki so pa še daleč pred nami padale na zemljo.

Vešel sem že prej, le takrat streljati, če ima vsak svojega sovražnika dobro na muhi. Hiteli smo toraj naprej brez skrbi za divjake.

Kar naletimo na novo oviro, na katero nismo bili pripravljani. Ozka, pa precej globoka jama vlekla se je okolu vasi; imela je jako strme in visoke brege. Bilo nam jo je prekoračiti, ker ogniti se ji ni bilo mogoče. Najboljša trdnjava nima boljših okopov, kakor je bil ta.

„Naprej!“ zakličem jaz. „Enkrat na oni strani, je bitka dobljena!“ In prvi skočim notri in skušam splezati na drugo stran na vrh.

Ni bilo lahko, pa v takih slučajih postane tudi nemogoča reč mogoča, in vedel sem, da v bližini svojih mornarjev nisem izgubljen in zapuščen.

Tudi Španjoli, osrčeni po našem izgledu, poskakajo noter, in prvi trenutek nas je že najmanj nad trideset splezalo na onem robu iz rova.

Truma otočanov, ki so ravno hiteli proti okopu, v nadi, da nas bodo našli še notri in z lahka potolkli, ustavila se je osupla kar na torišču. Bilo jih je okoli stopetdeset, in polovica njih je streljala pušice na nas, pa nobena ni zadela.

Ustavimo se za en hip in jim pošljemo pozdravni strel, ki je kar razpršil prvo vrsto vojnikov in jim ohladil njihovo zlobno željo po krvi, kajti prvi so omahnivši padli na tla, ostali pa so rinili zadnje prestrašeno nazaj.

Sedaj se zaženemo naravnost proti sovražni trumi in na petdeset korakov ustrelimo drugokrat in še več jih pade po tleh. Mi se ustavimo, da nabašemo z nova. Večina nas je imela dvocevke in risanice. Divjaki pa niso čakali tretjega pozdrava, ampak tekli so divje kričaje v vas nazaj, kjer so zasedli posamezne hiše, kakor da bi jih hoteli braniti.

V dolgi dvovrsti smo se pomikali proti vasi, vedno bolj za grmovjem, ki je rastlo po skalnatih tleh in nas malo skrivalo pred sovražnimi pušicami. Vsakemu divjaku, ki se je kje prikazal, poslali smo svinčenko.

Zapazim široko cesto, ki je peljala v sredo vasi, kjer je stalo veliko poslopje, obdano od več manjših, bila je to palača radšina.

Da končam nevarno svojo nalogo na mah, izpodbodem svoje vojake in spustimo se v urnem teku naravnost v vas, ne brigaje se za goste pušice, leteče od vseh strani na nas.

Že smo se približali palači na sto korakov, kar planejo divjaki iz svojih bajt, da bi nam zastopili pot in branili uhod. V trenutku nakupičilo se jih je okolu palače kakor živa zgraja, in videlo se je, da se ne bodo umaknili na prvi napad.

Vedel sem že poprej, da se bomo hudo sprejeli. Dal sem ustreliti v sredino trume. Padlo je mnogo otočanov in nehoté so rinili tudi sedaj sprednji nazaj.

Odzadaj stoječi pa jim zastopijo pot in v par trenutkih zavalj se vsa druhal nad nas.

Volili so raje zgrabiti se, nego dati se od daleč postreljati od naših krogel.

Kaj takega sem tudi pričakoval in prišel sem jim z dobro merjeno strelbo v okom.

Nao velim, da vedno strelja le polovica, druga pa naj se bori z sabljami in puškinimi kopiti proti naskakujočim otočanom.

Nad četrto ure trajal je boj neprenehoma. Trije Španjoli bili so obležali mrtvi, več jih

je bilo ranjenih. Otočanov pa je padlo gotovo nad petdeset.

Sicer pa nismo dosegli ničesar, in spoznal sem, kaj se pravi, bojevati se proti več kot petkratni moči.

Ostavil sem nekaj Španjolv zunaj vasi za stražo, ki naj nas opozorijo, če bi pretila od zunaj kaka nevarnost. Sedaj zaslišimo njihov klic. Javili so, da so divjaki v mnogobrojnih gručah že prekoračili dolino in da so že blizo podnožja gore. Upal sem prej, da se bo Heriju posrečilo, med bojem ubežati. Nikjer ga nisem zagledal in najpozneje v desetih minutah morali so dospeti že divjaki na goro. Velim torej, da se umaknemo, kar smo tudi z ne navadno hitrostjo in urnostjo izvršili. Otočani še niti poskušali niso, da bi nam sledili. Bržkone so se zbali naših pušk.

Ni nam kazalo družega, kakor umakniti se na varno torišče, in tako je bilo še le onstran rova. Če bi se bili mudili le še nekaj minut, bili bi nam otočani, ki so ravnokar dospeli vrh gore, prestrigli pot.

Sedaj smo bili na varnem onstran okopa, kjer smo se razstavili in čakali, kaj da pride.

Izgubili smo štiri može; škoda, da so mrličji ostali v rokah otočanov. Deset naših

bilo je lahko ranjenih, med njimi tudi dva mornarja. Tudi mene je opraskala pušica.

Brezdvomno nam je napad izpodletel in naše prizadevanje bilo je brezuspešno. Vender smo se pa borili junaški in bil sem prepričan, da bi na moje povelje vsi še enkrat planili nad divjake, kajti srčnost naraste po vsakej bitki do srditosti in tako tudi pri nas. Pa tak napad bil bi predrzen, ker sčasoma zasedlo je vas in celi breg nad petsto otočanov. Verjetno se mi je zdelo, da se pripravljajo sedaj oni za napad, četudi samó, da se maščujejo za zgube, koje smo jim prouzročili.

Vender ni nič kazalo, da bi nameravali kaj tacega, ampak tudi sedaj so ostali oprezni in so nam tako dali priliko, da si lahko premislimo, kaj storiti.

Moji častniki stopijo v krog, in sklenili smo, da se moramo umakniti in za sedaj opustiti vse prizadevanje, rešiti Herija. Lahko rečem, da sem se čutil jako nesrečnega.

S tako krasnimi nadami prišel sem semkaj in v duhu sem se že videl združenega z svojim prijateljem — in sedaj sem se moral vrniti, ne da bi kaj opravil in prepričan, da moj prijatelj še na dalje koprni v sužnosti.

Obotavljal sem še se vedno zapovedati odhod. Zmiraj mi je bilo pri srcu, kakor da bi se

morala ta reč zdaj pa zdaj obrniti na srečno stran. Pa nič ni potrdilo mojega upanja. Tam so stali divjaki, dosti močnejši mimo nas, tukaj moja majhna četa — zapovedal sem odhod.

Plazili smo po hribu navzdol, preklinjaje iz celega srca vse otočane. Nobeden nas ni motil, še celo naše voze in mule našli smo skrite na starem torišču. Odrinili smo dalje in dospeli na večer do precej širokega in globokega potoka. Zraven potoka, na strmem pobrežju, ki nam je bilo priročno za brambo, naredimo taborišče. Za večjo varnost skopali smo tudi še nekaj rovov. Razpostavljenim stražam zabičal sem še enkrat največjo pazljivost in pozornost in slednji vlegel se je k počitku. Skoraj nisem mogel verovati, da je bilo vse zastonj, vse izgubljeno.

VI.

Pri otočanih.

Sedaj pa naj povem, kakó se je med tem godilo Heriju. Kolikor mi bo mogoče, povedal bom z njegovimi besedami.

„Dobro se še spominjaš“ — tako mi je pravil pozneje — „kako so me pri oni gostinji v poslopju dona Gonzaleza napadli otočani. Ravno sem bil prestrelil enega divjaka, kar so me zgrabili od zadaj, vrgli na tla in zvezali. Obema dekletoma zgodilo se je isto tako. Položili so nas zvezane na tla in pustili nekoliko stražarjev pri nas. Takrat sem želel, da bi bil padel, kakor don Ivan in don Fernando. Škoda za nju, ki sta gotovo zaslužila boljšo usodo, nego tak konec.

Ko smo bili okolu dve uri tako ležali, pripodijo se divjaki v gostih tolpah, obloženi s plenom, iz goreče hiše. Nas so vlekli seboj in tako smo dirjali neprenehoma naprej proti gorovju. — Drugega dne popoldan dospeli smo v divjaško vas, ki je bila na visokem hribu.

Po vsej tej poti ni bilo niti misliti na beg. Divjaki se celo pot niso brigali dalje za nas, kakor da so na nas nevedno zijali. Ko pa dosežemo vas, bilo je vse drugače.

Ob širokej poti, ki je peljala skoz vas, stalo je večje poslopje, stanovanje radšino.

Mene in gospodični odvedli so v nekako dvorano in potem mene v sosedno sobo, gospodični pa na nasprotno stran.

Čumnata, v katero so me zaklenili, imela je le eno okno, in celo na tem je bilo zagriinjalo.

Prva moja misel je bila, preiskati okno.

Vodilo je, kakor sem se nadejal, na visoko obzidano dvorišče.

Na beg po tej poti bilo je torej težko misliti.

Utrujen po dolgem potu vležem se na tla, premišljevaje svojo usodo. Kako se je neki Španjolkama godilo?

Da tudi jaz nisem bil židane volje, si tako lahko misliš.

Tako mi je potekel popoldan. Na večer mi prinese otočan kos turšičnega kruha in lonec vode. Ker drugo ni prišlo, povžil sem tisto in se vlegel.

Zaspati pa vendar nisem mogel. Čez dobro uro zapazim temno osebo na oknu. Nehote sežem po nožu, ki sem ga nosil v suknji-

nem žepu, ker samokrese so mi že zdavnaj odvzeli.

„Pst! Pst! za Boga, tiho bodite!“ zašepeta neki glas v angleškem jeziku in ona oseba splazi previdno k meni v sobo.

„Kdo pa ste?“ vprašam ga tiho. „Jeli ste tudi jetnik?“

„Tiho, tiho,“ — mi zašepeče, „prej se moram prepričati, če je vse varno.“

Splazi se k vratom, ki so vodila v sobano in poslušša, potem se vrne k meni.

„Zdi se mi, da je vse varno,“ reče nato. „Sedaj vam lahko roko stisnem; jaz sem Anglež!“

„Jaz pa Američan“, odvrnem jaz, „pa vi govorite angleški čudno in skoraj nerazumljivo.“

„To je verjetno!“ vsklikne smehljaje se. „Ako se živi sedemnajst let med temi otočani, ni čuda, če se razume sploh le eno besedo materinega jezika.“

„Sedemnajst let?“ zakličem iznenaden. „Jeli to mogoče?“

„Ne le mogoče, ampak celo istina!“ dostavi mi. „Če ste mornar, ste menda že bili slišali o angleški jaderalki ‚Meri.‘“

„Slišal, slišal!“ mu potrdim. „Tudi čital o njej. ‚Meri‘ se je prè razbila ob južnem primorju tega otoka.“

„No, vidim, da ste podučeni“, odvrne tujec. „Temu je tudi tako. Tistokrat bil sem jaz

mornarski učenec in od te dobe nisem nikdar nič več angleškega ne slišal ne videl, k večjemu od daleč kako angleško ladijo.“

„Pa, kolikor je meni znano“, nadaljujem jaz, „rešila je vse mornarje ‚Merine‘ par dni po ladjelomu neka španska ladja.“ —

„Tako se znabiti še dandanes pripoveduje,“ odgovori mi. „Kdo se spominja pri takej priložnosti mornarskega šestnajstletnega učenca? Dà, dà! povem vam, dragi prijatelj, vam se mora sedaj hudo zdeti v sužnosti. Prepričan pa sem, da bi tistokrat ne bili menjali z mano, ko sem stal na visokej pečini, malo oddaljen od morja, ter zastonj kričal in zval ladjo na pomoč, ki je odvažala moje rojake!“

„Pa kako ste se mogli tako oddaljiti?“ poizvedujem dalje.

„Na najnavadnejši način!“ mi odgovori. „Razposlali so nas deset mož na vse strani, da najdemo pitne vode. Bilo je četrty dan po ladjelomu Merinem. Do takrat smo si še pomagali z ono vodo, ki smo jo rešili v sodih iz ‚Merije‘. Ob morju bili smo naredili majhen tabor. Že drugega dne so nas skušali otočani napasti, pa k sreči smo jih odbili. Sedaj, četrtega dne, morali smo imeti vode in pol mornarjev je razposlal kapitan, da poiščemo kak vrelec. Jaz sem tekel po najgostejšem grmovju, da zasledim vodo. Naenkrat planejo divjaki nad

mene in me vjamejo. Menil sem, da me bodo takoj zaklali, ter nisem niti hotel prositi za življenje. Pa zaradi moje mladosti imeli so z mano usmiljenje in odvedli so me v svojo vas.

Sicer mi teh sedemnajst let pri otočanih ni šlo preslabo, samo, da so me zmeraj stražili, da na beg niti misliti nisem mogel.

Prva leta tudi nisem prav vedel, kam se imam pri begu obrniti, da pridem v evropejske naselbine. Zadnja leta pa menda mislijo otočani, da sem se jim že privadil; zadosti, sedaj imam več svobode. Rekel bi skoraj, da me celó čislajo, ker pošiljajo me tudi k drugim radšam, da njihove otroke podučujem v evropejskih znanostih. Pa na nesrečo se mi ni ponudila še nikdar dobra prilika za beg, ker Španjoli sem v gorovje le redko prihajajo, in če se zgodi enkrat, pridejo le z nabasanimi puškami, da kaznujejo divjake. Tako sem izgubil najlepši čas svojega življenja, sedemnajst let, tukaj med otočani. Vi ste prva oseba, s katero govorim po toliko letih angleški jezik.“

Povedal sem le na kratko dogodbe Angleževe. Stisnem mu roko in mu povem, kdo da sem. On mi odvrne, da se kliče Pavel Dež.

„Dragi prijatelj,“ rečem na to, „upam, da najdeva v kratkem priliko za beg in moja ladja vam stoji odprta. Tudi upam, da bo poskušal moj prijatelj, da me reši, kar najhitreje mogoče.“

Potem mu še razložim svojo nezgodo in kako sem prišel v sužnost.

„Kaj pa mislite prav za prav o mojej sužnosti?“ vprašam ga še.

„Tega vam skoraj ne morem povedati,“ odgovori Dež. „Večkrat pomorijo divjaki svoje sužnje, večkrat jih obdržijo, kakor mene. Sicer pa mislim, da bodo poskusili, da se precej drago odkupite.“

„Težko, da bi se to zgodilo,“ pravim jaz.

„No, če vaši rojaki naskočijo vas, mislim, da se lahko rešiva ali pobegneva. Mogoče, da še Španjolkama pomagava, o katerih ste mi prej omenili.“

„Dal Bog!“ vskliknem nato.

„Upajva!“ dostavi Anglež. „In če vas pokliče te dni radša pred se, ne dajte se prestrašiti. Jaz bom znabiti moral biti za tolmača in bom že pripomogel, da spravite s svojimi odgovori otočane v strah. Ne kažite niti najmanjšega strahu; to bo divjake osupnilo, in prvi tedni bodo potekli, preden še sklenejo, kaj jim je storiti z vami. Med tem bo pa že menda tudi najina rešilna ura prišla. Za sedaj ostanite mi zdrav. Jaz bom vam vse bolj važne reči naznanil.“

Stisnil mi je roko in se odplazil skozi okno nazaj. Postal sem mnogo mirnejši. Sedaj sem

vsaj vedel, da imam v bližini prijatelja. Ker je bila še trda noč, sem kmalu zaspal.

D drugega jutra prinese mi nekaj oboroženih divjakov zajutrek, sicer jako priprost, pa dišalo mi je vse eno. Kosilo bilo je malo obilneje, tako tudi večerja.

Potekel je teden dni in že sem se začel sam vprašati, koliko časa bo to še trpelo. Anglež ves čas ni več prišel k meni. Bržkone ni hotel zbuditi nepotrebne suma.

Nekega dne stopi nenadoma nekaj oboroženih divjakov k meni, in mi migaje kažejo, naj jim sledim.

Obkrožili so me in peljali v svoji sredi po dolgem hodniku v veliko sobano, kjer je bilo zbranih najmanj sto otočanov. Radša sedel je čudno okinčan na nekakem prestolu, obdan od svoje telesne straže.

Pavel Dež stal je blizu njega. Seveda nisem niti z okom mignil Angležu, da se ne bi izdala, marveč meril sem ga kdaj pa kdaj s srditim pogledom. Tudi Dež zrl je malomarno in čemerno pred se.

Sedaj se je začelo zaslišanje, pri kojem je tolmačil Dež. Pa pri vsem tem ni smel nikdar sam ob sebi ogovoriti me.

Najprej so vprašali, kakega naroda sem, in za koliko bi hotel odkupiti sebe in Španjolki.

Odgovoril sem, da ne bom plačal nič, ker že naprej vem, da mi niti lasu ne bodo skrivili, sicer bi moj veliki narod s Španjoli vred vse otočane s korenino vred uničil.

Bržkone je zavel Dež posebno lepo, ker vsi divjaki počeli so me meriti osupno. Obe Španjolki, koje so tudi pripeljali, odgovarjali sta enako. Potem so nam odločili obrok za premislek, ter nam naznanili, da nas obesijo, ako ne privolimo v odkup.

Odgovoril sem, da vse pričakujemo popolnoma mirni, ampak otočani naj potem nasledke sami sebi pripišejo.

Odpeljali so mene in Španjolke v prejšnjo ječo. V nastopnem času stražili so me bolj strogo, nego prej; pa vkljub temu prišel je Anglež nekolikokrat k meni ter mi naznanil, da otočani v resnici ne vedo, kaj bi z nami počeli.

V teku drugega tedna doživel sem še drug čuden prigodek. Dva divjaka prideta k meni in mi migneta, naj grem ž njima. Peljeta me skoz več sob v izbo, kjer je bil radša sam z Dežem.

Radša je dejal, da mu je žal, če bi me moral obdržati za sužnja, pa pred otočani se nikakor ne sme mehkosrčnega kazati. Prosil me je torej, da naj pri prihodnej zaslišbi vsaj na videz privolim v odkup. Potem me bo poslal nazaj in plačal bi mu, kolikor bi hotel.

Moral sem se tej ponudbi smehljati in bi jo znabiti vsprejel, če bi se ne bil spomnil Angleža. Odgovorim torej, da so me zgrabili po krivici, in da se brez vsega odkupovanja in brez vseh pogojev vrnem domu. Razgovor bil je končan in radša odpustil me je silno razkačen.

Zopet mine nekaj dni, ko pride nekega večera Anglež k meni ter mi naznani, da so vsi otočani strašansko zbegani. Zapazili so namreč četo Španjolov, ki hočejo vas siloma vzeti.

Srce mi je veselja utripalo, ker sem mislil, da prihajajo moji rešilci.

Naznanim svoje misli Dežu, ki dostavi, da bi bilo lahko v takem slučaju pobegniti. Jaz naj le bom pripravljen, znabiti se nama posreči, pri bližnji bitki uteči.

D drugega dne, bilo je okolu poludne, slišal sem v daljavi strelbo, ki se je hitro približavala in kojo je spremljalo divje kričanje, koje se je čez kako uro skoraj popolnoma poglelo. Znabiti bi bil poskusil uteči, ker straže ni bilo, pa zjutraj je prišlo nekaj otočanov k meni, ki so me zvezali. Bil sem v usmiljenja vrednem položaju.

Koprnel sem ves čas, da pride kmalu noč in ž njo vred moj Anglež. Spati seveda nisem mogel, ker usnjate vrvice so se mi bile zagrizle v meso, kar mi ni posebno dobro délo.

Tako sem čakal celo noč in že se je jelo svitati.

Končno zapazim sključeno osebo Angleževo na oknu.

„Vse dobro!“ mi zašepeče in prereže vezi. „Nekaj sreče, nekaj previdnosti in menim, da uideva. Naprej torej!“

„Pa Španjolke?“ ga vprašam obotavljaje. „Tistima ne moreva sedaj pomagati,“ mi odvrne.

„Pa rešiti ji morava!“ rečem jaz.

„Gospod! ali ste zblazneli?“ zašepeta mi. „Zastonj bi sedaj tvegala svoje življenje!“

Uvidel sem resnico njegovih besed in molčal. Pavel Dež spleza prvi na okno in zunaj na tla; jaz mu sledim za petami. Bilo je že precej svetlo. Splazila sva se ob steni do vratc, koje je odklenil Anglež. Skoz imenovana vrata dospava do nekake ograje. Tukaj sva morala biti jako oprezna, ker sva slišala nekaj otočanov, ki so govorili v stražarnici. Obrneva se na drugo stran. Plot na okopih bil je jako visok, pa sreča nama je bila ugodna.

Najdeva dolgo ranto, prisloniva jo k visokemu plotu ter splaziva gor in na drugi strani dol.

Sedaj se oddaljiva previdno po bregu navzdol, od vasi, proti oni strani, kamor so že odrinili Španjoli, kakor mi je Dež povedal.

Že prideva na hribovo podnožje, ko zapaziva, skozi grmovje, da se nama približuje neka oseba. Bil je otočan. Hitro se vleževa na zemljo.

Otočan je prikoračil blizo, in nezapazivši naju spodtaknil se ob Angleževo nogo.

O padcu moral je spoznati, da leži tukaj človek, ker viknil je zamolklo in skušal zgrabiti Angleža.

Hladnokrvno mu zabode ta svoje bodalce v prsi. Pa ker je divjaka le težko ranil, zagnal je ta strašanski krič. Hitro skočiva po koncu in jo popihneva. Vender so nekateri divjaki v trdnjavi morali zaslišati vpitje, ker v vasi je postalo vse živo. En sam pogled nazaj je zadoščal. Videla sva gruče divjakov, ki so drli po hribu navzdol za nama. Sedaj je veljalo dobro teči. Bila sva sicer precej naprej, in otočani tudi niso mogli dobro vedeti, na katero stran sva se obrnila.

Planila sva naprej na življenje in smrt in le kdaj pa kdaj ustavila sva se za nekaj trenutkov, da se oddahneva.

Za nama pa je vriščalo vpitje najinih preganjalcev, ki se je bližalo vedno bolj in bolj.“

VII.

Rešitev.

Ker sedaj vemo, kako se je godilo ta čas našemu Heriju, hočemo se zopet vrniti k mojim mornarjem in Španjolom.

Bilo je na večer, ko sem straže razpostavil.

Veliko preglavic delali so mi Španjoli. Mojim sem moral resno prepovedati, da niso streljali po tičih, ker že tri dni nismo imeli nič mesa.

En sam strel bi nam lahko zvabil otočane na vrat. Kratkočasili smo se na drug način, samo da ni bilo hrupa.

Prostovoljno podaril sem častnikom zadnjo kapljo vina in moštvu zadnji rum. Drugega dne hotel sem še enkrat poskusiti, da rešim Herija, in če bi me tudi življenje stalo.

Zraven tega smo tudi kadili zadnje ostanke duhana in poslednje smodke, Španjoli pa so igrali na kvarte, kojih ni primanjkovalo. Menim, da je imel vsak Španjol lastne kvarte seboj.

Ker je primanjkovalo denarja v gotovini, igrali so za denar, kojega sem jim obljubil kot nagrado za udeležbo pri vojski.

Marsikateri zapravil je prej to plačo, kakor jo je imel v rokah. Tudi so se sprli kdaj pa kdaj mornarji s Španjoli in le z največjo težavo sem mogel vzdržati čast in spoštovanje do poveljnika.

Na vse zgodaj zbudim se ves otožen, posebno ko zapazim, kako veže kakih dvajset Španjolov svoje culice, da odrinejo domu, in da se pripravljajo tudi ostali za odhod.

Kaj naj storim, če ostanemo brez Španjolov? Bi-li mogel napasti še enkrat s pridom divjake samo s svojimi mornarji? In vender bi še rad poskusil enkrat.

Naenkrat pritečeta dva stražarja k nam. Mislil sem iz prva, da sta opazila, da so ostali Španjoli že odrinili, in da tudi onadva hočeta nastopiti domohod. Pa bila sta preveč prestrašena.

„Kaj pa je?“ vprašam nju.

„Gospod, divjaki prihajajo!“ vsklikneta.

Ta klic je z nova poživil mlačno moštvo. Vse je zgrabilo po orožju.

Jaz pa, ker nisem verjel, odpravim se z Jakom in enim španskim častnikom, da pregledamo kaj in kako; vzel sem tudi daljnogled.

Stražarja se nista motila.

Spoznal sem razločno nekaj gruč divjakov, toda še jako oddaljene, tako da se ni dalo soditi, gredo li proti nam ali drugam.

Tudi se niso premikali naravnost, ampak so se ustavljali sem ter tje, kakor da bi kaj iskali ali koga preganjali.

Prva moja misel je bila, da se je Heriju vender-le posrečilo uiti, in moja otožnost spremenila se je v jasno veselje.

Hitro se obrnem k svojim vojakom, jih spodbudim še enkrat z jedrovitimi besedami, da naj se potrudijo kolikor mogoče za rešitev mojega prijatelja.

Četo uredim za bitvo, ker sem vedel, da se ne konča z dobra.

Polovico jih pustim za brambo taborišča, in drugo polovico, pri kateri so bili moji mornarji, peljem nasproti otočanom. Mislil sem namreč, da pride Heri po tej strani, ako je res utekel.

Še zmeraj sem videl trume divjakov, premikajoče se sem ter tje, in menil sem torej, da še niso našli pravega sledu. Mi smo se postavili na hrib, od koder smo lahko pregledali vso ravan pred nami.

Sedaj zapazimo otočane dirjati od vseh strani k enej gruči. Omeniti moram, da so bili še tako daleč, da so bili videti, ko črne pike, premikajoče se na drugem hribu sem ter tje.

Sedaj so se nam bližali. Velika truma tekla je ravno proti nam.

Brez dvoma da je Heri utekel in da ga divjaki preganjajo. Moral je biti vsekakor med nami in med otočani.

Slednji prihajali so bliže in bliže, pa o Heriju ni bilo še nič videti. Naenkrat pa zakriči Jaka in pokaže z roko malo na stran.

„Tam je, tam je gospod Heri, in eden je ž njim! Bes ga lopi! Kdo more to biti?“

Zapazili smo Herija in Pavla Deža, jaz ju že sedaj hočem tako imenovati, kako sta dirjala naglo čez neko rebro. Dež držal je Herija za roko. Znabiti so mu pri preganjanji zmanjkale moči.

Tudi jaz vskliknem radosti, velim svojim ljudem prijeti puško v počast, in jamem mahati Heriju z robcem v pozdrav. Ko sta nas ugle-dala, jameta teči počasneje, pa hitro sta morala z nova podvizati se, ker divjaki so jima bili že tesno za petami. Črez pet minut sta nas dosegla, in Heri se mi je zgrudil onemogel na prsi.

„Evo me zopet!“ vsklikne Heri razburjeno, stiskajoč mi roko. „Nimaš-li nobene puške za mene, da tem pasjim otočanom poplačam svoj dolg? Hej, dragi mladenči, tudi vi vsi tukaj? Jaka, ti tudi? Hajdite, sem k meni!“ Stisnil je vsem mornarjem zaporedoma roko. Stari mladenči solzili so se veselja.

„Heri,“ oglasim se jaz, „sedaj smo v boju! Tam le so otočani! Mladenči, pozor! Ne dajte jim priplaziti se nam do kože! Krenite nazaj, marš! Pomikajte se v gostih vrstah! Ti pa, Heri, pojdi k meni. Malo še potrpi s svojim zahvaljevanjem.“

Zgrabim ga za roko in vlečem naprej. On pa se ozre po Angležu, ki nas je dosihdob tiho opazoval. Potem mi razloži na kratko, kako mu je pomogel Dež pobegniti. Ganjen mu stisnem roko. Za dolgo zahvaljevanje ni bilo časa, kajti veljalo je, varno umakniti se v taborišče, kajti otočani so nam bili že preblizu.

Rojili so res že okolu nas na streljaj blizu, in vsak trenutek zdrsnilo je več rujavih divjakov iz grmovja. Vender smo pa brez ovir dospeli v taborišče, kjer so nas pričakovali španski častniki s svojimi ljudmi.

Veselja so vriskali, in jaz sem jim razložil, da je naš namen dosežen, da nam pa je še potrebno, skrbeti za varen odhod do primorja.

Heri se še vedno ni pomiril. Sedaj je govoril z Angležem in mu stiskal roko, sedaj zopet je planil k meni in me objemal.

Uvidevši, da ž njim ne morem nič pravega dognati, skličem častnike, naj razsodijo, bi-li kazalo takoj odriniti ali pa čakati v taboru na napad otočanov. Ker se niso mogli zediniti, moral sem sam odločiti. Ko premislim vse dobro, odločim se za hitri odhod.

Če bi tam čakaje odhod odlašali, morali bi si biti svesti, da plane zdaj pa zdaj celi narod otočanski črez nas. Do sedaj imeli smo pa le prebivalce iz ene vasi za petami, s kojimi smo se lahko merili tudi na planem,

Dam mule upreči pred vozove, določim dvajset strelcev, ki so imeli vedno malo oddaljeni po hosti vstric nas hoditi, da se zavarujem proti nepričakovanemu napadu in zapovem: „Naprej!“

Četa se jame pomikati proti domu. Herija in Angleža, ki sta bila jako utrujena, posadili smo zraven dveh ranjencev na voz.

Opomniti moram, da smo hodili še vedno po gozdu in smo le počasi prodirali naprej. Šele čez četrto ure pridemo na neobraščeno rebro in strelci dobili so povelje, streljati po divjakih, če se jih prikaže več kakor eden. Ali so se otočani čutili preslabe ali so pa čakali na boljšo priliko, skratka, pustili so nas pri miru. Omenjeno rebro razprostiralo se je kako miljo daleč proti morju, kjer se je znižalo v dolino, ki je bila v zvezi s španskimi naselbinami.

Da se držimo te poti, bilo je najbolje, ker pripeljala nas je najhitreje k našim, sicer ne na naselbino Gonzaleza, pa vendar v obljudeno in boljše varno okolico.

Tudi otočani morali so to sprevideti, ker ko se je pokazala naša četa na rebro, zbrali so se v veliko trumo, ki nas je od daleč spremljala in kazala namen, da nas prime. Bilo jih je nad dvesto in videli smo, da so naraščali vedno bolj.

Nadaljevali smo torej naglo naš pot in otočani so spoznali, da jim izsmuknemo v nekaj urah. Tekli so torej na moč ob strani pred nas in se nastavili preko rebra, kot živa ograja.

Boju se nismo mogli izogniti. Tudi Heri je koprnel, da pokaže otočanom svojo hvaležnost. Razvrstimo četo za naskok, vstrelimo trikrat v gosto množico, ter se vržemo nad njo.

Naskok bil je tako silovit, da smo divjake kar v prvih trenutkih porazili. Ostali so se rešili v divjem begu pred našimi krogli, ki so gosto brenčale za njimi.

Imeli so kopico mrtvih in ranjenih, mi nismo imeli niti enega ranjenega, ker divjaki niso imeli niti pravega časa, da bi zalučali sulice v nas.

Hodili smo sedaj še hitreje naprej. Divjaki pa so dobili med tem že znatno pomoč, ter so se kako uro pozneje zopet postavili nam na pot.

Ponovili smo prejšnjo bitko. Vstrelili smo v njihove vrste in potem smo jih napadli s sabljami v roki. Sedaj so se bojevali bolje. Nad deset minut trajal je boj in mi smo izgubili dva mrtva in nekaj ranjenih.

Razrinili smo pa tudi sedaj divjake, ki so po velikej izgubi pobegnili.

Vender je bila reč nevarna. Če bi divjaki vedno naraščali ter se nam še enkrat postavili na pot, bi nas vsekakor zadržali in doletela bi nas usoda, kojo so nam namenili, namreč, da bi nam prerezali pot in nas vse pomorili.

Veiel sem torej mule priganjati in več dirjaje kakor idoč dosegli smo konec rebra ter dospeli v dolino, kjer smo zagledali sinje morje. Pa ne samo to. Tudi stotnija španskih vojakov prišla nam je nasproti. Slišali so strelbo in ker so vedeli o našem potovanju, sklenil je poveljnik bližnje pomorske trdnjave nam na pomoč poslati stotnijo strelcev.

Sedaj šele smo bili rešeni, ker otočani se niso več upali, bližati se nam.

Ker smo bili jako utrujeni, sklenil sem odpočiti se pri majhnem potoku, kjer so španski vojaki po bratovsko delili svojo pijačo z mojimi prostovoljci.

Heri pa mi je naznanil natanko vse svoje nezgode, v tem ko je Pavel Dež pripovedoval o svojih dogodkih med divjaki.

Črez kako uro počitka sklical sem svojo četo, zahvalil se njej za izredno srčnost in zapovedal domohod.

Ker smo vsi želeli, da pridemo kar najhitreje domu, potovali smo še pozno v noč pri mesečini ob morju in smo dosegli okolu polnoči

poslopje dona Gonzaleza. Tam so postregli častnikom in vsej četi.

Heri in jaz sva se odpotila z Dežem in mornarji na „Lastavico“, kjer je nastalo tako veselje, da so v pozni uri izprožili tope, razvesili raznobojne luči ter se na vse mogoče načine radovali.

Bil je slovesen trenutek, ko sem sedel z Herijem zopet v najini kajuti, koje on toliko časa ni videl. Tudi on je čutil enako in objela in poljubila sva se znova, kakor bi se bila ravnokar šele našla. Potem sva se vlegla v viseče postelje in vnovič sva spala pod eno streho, nama najljubšo, pod krovom lastavičinim.

D drugega dne priredili smo sijajno veselico na „Lastavici“. Povabili smo vse prostovoljce, ki so bili pri mojej četi ter smo je izvrstno pogostili.

Potem smo plačali vsem sotrudnikom pogojeno plačo, katero je Heri skoraj še enkrat povikšal.

Ta gostnija nam je malone izpraznila vinske sode in nekolikokrat se je dogodilo, da je padel kak vinjen Španjol črez krov v morje, kjer so ga urni naši mornarji izvlekli. Pili so potem pridno z nova naprej, da si „izženejo vodo iz želodca“, kakor so sami pravili. H koncu smo izročili še častnikom primerna

darila in vse je bilo veselja polno. Tudi naši mornarji so si pridno močili grlo, pa saj so to tudi zaslužili.

Dostaviti še moram, da so odrinili čez teden dni španski vojaki proti otočanom, da jih kaznujejo in osvobodijo ujeti Španjolki. Oboje posrečilo se je izvrstno, ker sem zamogel poveljniku natanko opisati pot in vas.

V nekoliko dneh dospeli sta tudi dona Estrela in dona Blanka, hči Gonzaleza, na svoje posestvo. Poslopje je bilo deloma že popravljeno.

Mi smo pa ostali še nekaj časa tam zasidrani, da se dobro odpočijemo od prestanih naporov.

Lov gozdnih živalij pri Indijanih severne Amerike.

(Po Frideriku Baragi.)

Ker je streljanje in pobijanje gozdnih živalij poglavitno opravilo Indijanov, in se eni rodovi samo od tega živé, se torej že precej v mladosti tega dela navadijo. Nekdanji Indijani so samo z loki in pušicami zverino streljali. Ker niso imeli železa, so na konec svojih lesenih pušic ostre kamne privezovali, ali pa so imeli lesene s kotlovino okovane pušice, ker se v njih deželi pri jezerih in potokih več bakra najde. Dva dni hoda daleč od misijonske fare svetega Jožefa na otoku Gorenjega jezera leži v plitvem potoku že od nekdanj velik kos bakra, kateri je šest čreveljev širok, ravno tako dolg in tri

črevlje visok. Poglavar mesta Detroit je leta 1826 dva velika čolna in 40 mož poslal tje, da bi bili ta kos bakra v čoln djali in prepeljali v Detroit. Celi dan so se nad njim upirali, pa ga še premakniti niso mogli, in so bili tedaj prisiljeni brez njega nazaj priti.

Zdaj pa imajo Indijani že skoraj v vseh krajih puške, toda jih je še zmiraj veliko, kateri rajše z loki in pušicami streljajo in z njimi velikokrat več zveri pobijejo kakor drugi s puškami, ker so od mladega navajeni loke dobro sprožati in skoraj vselej tisto reč zadeti, v katero merijo.

Že majhni otroci imajo majhne loke in pušice, da se vadijo streljati; ko so večji, dobe močnejše loke ali pa si jih še celo sami naredé, in včasi celi dan ptiče streljajo, katerih večkrat toliko domú prinesejo, da jih imajo vsi zadosti jesti.

Indijani so navadno leni; kadar pa v gozdu zvér zagledajo, katero hočejo ustreliti, se jim ne vidi, da bi bili leni, temveč tečejo za živaljo, kakor da bi jo hoteli vjéti. Še bolj čudno je pa, da morejo tako dobro živali slediti, ker včasi celi dan za kako živaljo gredó in ne zgubé njenega sledú. Še celo ponoči, kadar je najbolj temà, če slišijo kakošno žival iti mimo hiše, precej vedó, kakošna žival da je, dasiravno je ne vidijo. Tega so Indijani tako navajeni, da se še Evropejcem smejaajo, kadar se jim zavoljo tega čudijo.

Pred nekaj časom je bil Evropejec ponočni čas indijanskega psa ustrelil. Ker so mislili, da je Evropejec to navlašč storil, so ga tedaj prijeli, in so ga hoteli preteptati. Evropejec se je izgovarjal, da ni psa videl, ker je bila temna noč. Indijani so pa rekli: Kaj nisi mogel poslušati, da bi bil iz šumenja njegove hoje ali iz njegovih stopinj spoznal,

če je volk ali pes? Evropejec je djal: Meni se zdi, da ni človeka na svetu, kateri bi to razložil. Indijani so ga pa zasramovali in so se mu smejali, da tako neumno govori.

Oni so pri pobijanju in streljanju hudih gozdnih zveri sicer srčni in neprestrašni, pa se vender tudi dobro varujejo. Večkrat so sicer v nevarnosti, da bi jih medvedi, ki so v teh krajih prav veliki in hudi, raztrgali, pa se vender malokdaj prigodi, da bi kateri pri tem opraviilu svoje življenje zgubil, ker ima vsak Indijan zmeraj velik nož v svojem pasu, s katerim se brani, če obstreljen medved nanj skoči.

Tudi delajo mnoge pasti in stave, da medvede, srne, pibre ali kastorje, vidre in druge živali v nje lové. Poprejšnji Indijani so si pasti sami delali, zdaj pa imajo večidel železne pasti, ki jih od Evropejcev dobivajo.

Indijani imajo prazno vero, da jih živali umejo, kadar z njimi govoré. Hekevelder piše, da je nekdanj videl Indijana, kateri je velikega medveda obstrelil. Ko je pa medved začel rjuti in se po tleh valjati, je Indijan k njemu šel in mu je rekel: «O medved! ti nisi tak junak kakor so drugi mevedje, ki tako kričiš! Ko bi srčnost imel, bi svoje bolečine voljno trpel in bi ne jokal kakor stara baba. Ko bi bil ti mene premagal, bi bil jaz imel večjo srčnost in bi bil kakor trden vojšak umrl. Sram te bodi, da si tako slab!» Hekevelder je k Indijanu pristopil in ga vprašal: Ali misliš, da medved vé, kaj si govoril? Kaj pa da vé, mu oni odgovori, saj si videl, kako ga je bilo sram, kadar sem mu njegovo slabost očital.

V gozdih severne Amerike je veliko grozno debelih, od starosti v sredi otlih dreves. V takih

otlih drevesih navadno medvedje zimski čas prebivajo. Ko Indijani v katerem drevesu medveda zapazijo, jih gre več k drevesu in ga posekajo, kar je včasih težavno in zamudno zato, ker po navadi le majhne batve ali sekirice imajo, in ker so drevesna debla večkrat le zgoraj otlá, spodaj pa cela.

Neki Angličan, ki je več časa prebival pri Otava-Indijanih, je šel pozimski dan v gozd in je tam grozno debelo drevo našel. Tudi je videl, da je skorja po deblu zgoraj otlá. Iz tega je sklepal, da mora medved v žlamboru ali otlini drevesa biti. Šel je tedaj v tisto hišo nazaj, kjer je prebival, je Indijanom povedal, kakošno drevo je našel, in jim je svetoval, ga posekati in medveda ubiti. Iz prvega niso bili Indijani prav pri volji, to storiti, ker je bilo deblo drevesa še črez šest črevljev skoz sredo debelo, in nit ki je ravno deblo obsegla, je bila dvajset črevljev dolga; Indijani pa drugih sekir niso imeli kakor majhne batvice. Ali upanje, dobiti velikega in debelega medveda, jih je vendar pripravilo, da so se tega dela lotili. Veliko Indijanov je tedaj drugi dan šlo v gozd k drevesu, so ga obstopili in ga začeli na vseh straneh sekati. Ko so se eni utrudili, so pristopili drugi. Drugi dan popoldne je šele drevo padlo. Vsi so zdaj stali pripravljeni; Angličan je s svojo puško stopil pred luknjo drevesa, in prišel je res grozno velik medved iz otlina, katerega je Angličan takoj ustrelil. Ko je bil medved mrtev, je šla stara ženica k njemu, ga je objela in poljubila in ga za zamero prosila, da so mu Indijani zimsko stanovišče in še celo življenje vzeli. Medved je bil tako velik, da je okolo pet stotov tehtal, in tako debel, da je imel na nekaterih krajih šest palcev debelo tolščobo.

Druge živali, ki jih Indijani v gozdih streljajo in lové, so: Piber, dabor ali kastor, vidra, ameriški jež ali ježast prešič, divji maček, volk, srna, jelen, mali in veliki ameriški lós ali debeli jelen, severni jelen ali sedlón, divji bivol, divji vol ali tur in še veliko majhnih živalij, katere Indijani bolj lové kakor streljajo.

Piber je posebno zaradi svoje drage kože imeniten. V gozdih, ki so proti severni strani, pibri najrajši prebivajo; v srednjih deželah jih je že manj, pa jih vendar tudi tukaj Indijani vsako leto veliko nastreljajo; proti poldanski strani in proti jutru pa že skoraj nobenega pibra ni.

Piber grozno hitro pozna, če se mu človek bliža, in zato ga je težko vjeti ali ustreliti. On si namreč pri kraju kakega potoka ali jezera lepo in trdno hišico naredi, v kateri stanuje. Brž ko tedaj začuti, da se kdo njegovi hiši bliža, skoči v vodo, in pod vodó ali na drugo stran, ali pa kam daleč proč plava, in se dotlè skriva, da nevarnost mine. Preden v vodo zbeži, vselej močno zakriči, da tudi vsi njegovi sosedje nevarnost spoznajo in zbežé.

Toda Indijani pibre rajši love kakor streljajo. Oni imajo skoraj sploh železne pasti, v katere denejo vabilo in jih z močnim žganjem ali s kako dišečo vodo pokropé, da jih pibri že od daleč oduhajo.

Kadar vode, pri katerih pibri prebivajo, premrznejo, si pri kraju vode luknjo pod led naredo, skozi katero ob času nevarnosti v vodo zbeže. Indijani torej tudi nekoliko od tistega kraja, kjer pibri svojo hišo imajo, nekatere luknje skoz led naredo. Potem gredo proč in čakajo, da se pibri zopet v svoje hiše vrnejo. Zdaj gredo Indijani k pibrovim hišam, pibri po navadi pod led zbeže, in Indijani

se s koli k vsem luknjam na led ustopijo. Ker pibri ne morejo prav dolgo časa pod vodo živeti, si poiščejo lukenj, da se oddahnejo. Kadar pa kateri glavo iz vode pomoli, ga precej Indijan, ki je zraven luknje, s kolom ubije in iz vode potegne.

Tudi vidre imajo lepe kože, katere se drago prodajajo, in zato jih Indijani zelo zalezujejo in pobijajo. Te živali se ne dajo kmalu umoriti. Indijani pravijo, da najmočnejši človek ne more vidre s samimi rokami zadaviti. Nek Evropejec je to poskusil, je prijel živo vidro za vrat, in jo je celo uro z vso močjo davil, pa res ni hotela poginiti, in neusmiljenež se je prepričal, da brez orožja ni moč vidre ubiti.

Divji mački so grozno debeli. Indijani jih radi streljajo, njih mesó posebno radi jedó. Tudi Evropejcem se to meso ne gnusi in pravijo, da je res prav dobro.

Indijani so zelo veseli, kadar morejo katerega volka ustreliti, zato ker volkovi veliko družih živalij pomoré in Indijanom škodo delajo. Pa Indijani tudi radi volčje meso jedó, pa ne samo o lakoti, ampak vselej, kadar ga imajo.

V gozdih severne Amerike je toliko srn, da v nekaterih krajih samo o njih žive in jih včasi po šest ali osem en sam dan ustrelé. Proti severni in večerni strani imajo Indijani navado, da še gorko kri pijejo, ki iz rane ustreljene srne teče.

Indijani tudi ponoči srne streljajo, in jih včasi še več kakor podnevi ustrelé. Če je bolj temna noč, rajši imajo. To pa tako delajo: Pripravijo si bakel, katere svetlo in počasi goré; potem gresta dva Indijana v majhen čolnič, postavita ali privežeta goreče baklje spredej v čolnič in naredita za bakljami pregrajo iz vej, za katero se eden s

puško skrije; drugi zadej v čolniču sedi, in ga prav tiho in počasi vozi. Srne imajo nekatere kraje pri bregovih potokov ali pa pri jezerih, da se ponoči zaradi lepe trave rade pasejo, in kamor tudi pit hodijo. Indijana čakata v čolnu nekoliko od kraja na vodi in kadar zagledata srno priti, se prav tiho proti njej peljata. Srni se lučice prav lepe zde, in ker nobenega človeka ne vidi, postoji in tako dolgo gleda, da Indijana s čolnom blizo k njej prideta, in jo ustrelita.

Jelenov tega plemena, kakor so na Kranjskem, ni veliko v severni Ameriki. Dalje bolj proti severni strani ni celo nobenega. Samó v Mihiganskih deželah se še kateri najde.

Veliko več je pa lósov ali debelih jelenov, kateri so bolj životni in močnejši od navadnih jelenov in imajo široke, plošnate, ter lopatam podobne rogove. Posebno v gozdih proti večerni strani se jih cele čete najde. Kadar je debeli jelen ranjen, je zelo nevaren, in marsikateri Indijan je bil že po takem jelenu umorjen. Debeli jelen sicer prav hitro teče, pa se kmalu upeha, zato ga Indijani lahko včasi dotečejo. Kadar namreč jelen Indijane zagleda, zbeži tako hitro, da jih večkrat po dve milji zadej pusti. Ali Indijani kmalu po sledu za njim pritečejo in ga zopet spodé. Zdaj že jelen ni več tako hiter in črez nekoliko časa se tako popolnoma utruji, da ga Indijani doidejo in ustrelje ali pa pobijejo.

Bolj lahko, kakor debeli jelen, pa sedlón ali debeli jelen svojim lovcem uide, ker se tako hitro ne upeha. Sedlon le v severnih krajih prebiva, in na poldanski strani Gorenjega jezera ga že ni najti; ali če dalje pa kdo proti polnočni strani gre, večje črede sedlonov najde. V eni sami čredi jih je včasi nad 1000. V polnočnih krajnih žive Indijani večidel

ob mesu sedlonov in imajo oblačila iz sedlonovih kož.

Sedloni imajo navado, da se jeseni preselijo v tiste gozde, ki so nekoliko bolj proti poldanski strani, spomladi pa se zopet v poprejšnje kraje vrnejo. Pri takem preseljevanju so vselej v posebno velikih čedah skupaj in imajo že navadna pota, po katerih hodijo. Indijani se tedaj na takih potih zberejo, tam sedlonov čakajo in jih včasih grozno veliko pobijejo.

Med vsemi gozdnimi živali severne Amerike je veliki lós ali veliki ameriški debeli jelen največji, ker še nobenega konja tako velikega ni kakor je ta jelen. Samo njegovi rogovi večkrat pol stóta tehtajo. Pa je tudi grozno hiter, in težko ga je ustreliti. Če le najmanjši veter od tistega kraja, kjer so lovci, proti njemu piha, jih že obvoha in zbeži. Torej ga morajo Indijani vselej proti vetru zalezovati. Največ losov postrele Indijani pri potokih, kamor te živali vsak dan hodijo pit.

V večernih in severnih krajih Indijanske zemlje je tudi veliko divjih bivolov ali kodrastih volov. Tam se dobe tako velike planjave da jih oči ne pregledajo. Na takih planjavah je včasih po 10.000 bivolov skupaj, ki se tam pasejo. Kateri Indijani tedaj okrog takih planjav prebivajo, se najbolj od bivolov žive, ki jih streljajo in pobijajo. Ker bivoli ne tečejo tako urno kakor konji, jih Indijani največkrat na konjih love ter streljajo.

Kadar te živali na svojem potu pridejo do kakega potoka, vsa čreda naenkrat čez-nj plava in dalje gre. Zimski čas so bolj v gozdih, kjer ni tako velike burje, kakor na planjavah in kjer tudi več paše imajo. Kadar se po zimi kam selijo in do kakega premrznjenega potoka pridejo, hoče tudi

vsa čreda na enkrat čez led iti. Ali večkrat se zgodi, da se led od prevelike teže vdere in da skoraj vsa čreda utone.

Večerni Indijani so večji del na konjih, kadar gredo bivolov pobijati. Vzamejo seboj loke in pušice. Če v gozdu čredo bivolov najdejo, ženejo jo počasi pred seboj, tako dolgo, da pridejo na kako planjavo. Potem zdirjajo v sredo črede, jo razpode in si najdebelejše bivole izberejo, da jih postreljajo. Tako preganjajo čredo, dokler vseh pušic ne izstrelé.

Kadar Indijani bivolskih čred iščejo, se večkrat na zemljo vležejo in poslušajo; in če je kaka velika čreda v tistem kraju, zaslišijo jo že 15 ali 20 milj daleč.

Zraven bivolov se v gozdih severne Amerike nahajajo tudi turi ali divji voli, pa jih vendar ni veliko. Kadar kaki Indijan tura zasledi, vzame vselej več tovarišev seboj, da ga gredo streljat. Neki Indijan iz krivega drevesa, ki je 15 let prebival pri Indijanih polnočnih krajev, mi je pravil, da so tisti Indijani, pri katerih je živel, ustrelili tako velikega tura, da je bila njegova koža 12 črevljev dolga in 8 črevljev široka.

